BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XIII-lea, No. 3.

IUNIE.

TABELA MATERIILOR.

I.	Decisiune.	pag.	129.
II.	Necesitatea reîmprimărei Cărților bisericescĭ cu litere străbune.	»	131.
III.	Decisiunea S-tuluĭ și Ecumeniculuĭ Sinod ținut la Florența	»	140.
IV.	Scrierea Jeromonah. Ienichie Cacavela .	»	152.
V.	Material pentru literat. biseric. națională.	»	157.
VI.	Scrierea Ieroschim. Chiriac Rômnicénu .	»	165.
VII.	Donațiunĭ	»	175.
VIII.	Procesele-verbale ale ședinț. S-luĭ Sinod.	»	89.

BUCUREȘTI.

Tipografia Cărților Bisericescĭ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1889.

DECISIUNE.

Sântul Sinod al Sântei biserici autocefale orthodoxe române, în ședința sa din 8 Mai, a aprobat în unanimitate propunerea Inalt Prea Sânțitului Mitropolit Primat de a se tipari în foi volante formula pentru pomenirea familiei domnitóre la serviciile bisericeștí și a se tipari în revista nóstra ca decisiune, precum urméza:

La Ectania cea mare.

Pentru Prea Inălțatul și de Christos iubitoriul Domnul nostru, Carol I, Regele României; Soția Sa Dómna și Regina Elisaveta și pentru iubitoriul de Christos, Principele Ferdinand, Moștenitorul Tronului, Domnuluĭ să ne rugăm.

Dupa Evangelie.

Incă ne rugăm pentru Prea Inălțatul și de Christos iubitoriul Domnul nostru, Carol I, Regele Românieĭ; Soția Sa Dómna și Regina Elisaveta și pentru iubitoriul de

Christos, Principele Ferdinand, Moștenitorul Tronuluĭ, pentru sănătatea și mântuirea Lor.

La Sântele Darurı.

Pe Prea Inălțatul și de Christos iubitoriul Domnul nostru, Carol I, Regele Românieĭ; pre Soția Sa Dómna și Regina Elisaveta și pre iubitoriul de Christos, Principele Ferdinand, Moștenitorul Tronuluĭ, să-ĭ pomenéscă Domnul Dumnedeŭ întru împěrăția Sa, tot-déuna, acum și pururea, și în veciĭ vecilor.

Necesitatea reimprimăreĭ Cărților bisericeștĭ cu litere străbune.

In Biserica chreştina orthodoxă rĕsăriteana orı-ce popor ce'şı are limba sa, graıul seŭ, sa rógă luı Dumnedeu în limba strămoșilor seı pe care o înțĕlege, pentru çă este a sa. Acest princip adoptat înca din seculile primare în Biserica rĕsăritului de a'şı săvêrşi fie-care neam de ómenı rugaciunele sale cu vorbe înțalese de el şi a se închina în sfintele temple audind, cetindu-i-se şi cântândui-se în limba sa naționala, a contribuit fórte puternic pe de-oparte la nutrirea sentımentuluı național religios, la cultivarea limbeı saŭ a literatureı aceluĭ popor, la desvoltarea progresul şi îmbogațirea limbeĭ aceleı națiunı cu diferite şi variate expresiunĭ şi cuvinte; pentru ca în recensiunele facute din timp în timp cu ocasiile reedıtarilor carților de ritual bisericesc s'au tot revĕdut textele, după progresul limbistic ce a obținut în timp acel popor, şi ast-fel să justifică necesitatea uneĭ îmbunătățirı a limbeĭ. Pe de altă parte serviciul important încă ce a maı adus acest princip primit în Biserica a fost conservarea nealterată a geniuluı aceleı limbĭ la acel popor şi în urma posibilitatea de a se tot îmbogăți şi desvolta mereu cultivarea şi perfecționarea limbeĭ naționale la acel popor. Dacă am lua de exemplu poporul nostru nĕ-am convinge pana la evidența că atât limba românească—considerata ca mijloc de comunicare orĭ contact între ceĭ de un neam—s'a format, pastrat şi

perfecționat sub adumbrirea bine-făcĕtóre a religieĭ chreștine, maĭ ales când acest popor aparținea rituluĭ orthodox și când îșĭ avea afirmată naționalitatea sa. Monumentele cele maĭ vechĭ limbistice, scrierile și imprimatele cele maĭ îndepărtate ale neamuluĭ nostru sunt maĭ numaĭ religióse; apoĭ încercările de perfecționare și înbunĕtățire a limbeĭ sunt făcute la început tot în scrierile bisericeștĭ, în cărțile de ritual prin încercarile de progres limbistic a unor persóne bisericeștĭ.

Din cat cunóscem până în present, acele micĭ resturĭ ce ni s'aŭ conservat despre vechimea limbeĭ nóstre, manuscriptele cele maĭ valoróse, sunt tóte de conținut religios; de aseminea și imprimatele cele dintâĭ ca Tetravanghelul luĭ Coresi și Psaltirea, Cazania lui Varlaam și Prológele luĭ Dosoteiu etc. etc. tóte sunt fôntânĭ bogate limbistice, de unde filologii noștri Românı, ca și albina din florile ce se ivesc mai întaĭ în timpul Prima-veriĭ, extrag materialul sigur și important al geniului limbeĭ neamuluĭ nostru. Cat timp neamul Român era împraștiat și rĕspăndit prin Regatul Românieĭ de asta-ḑi, prin peninsula Balcanică și prin Transilvania și nu era închiegat în un singur popor, noĭ Românii, din considerațiuni politice și localnice, din lipsa de a ne putea afirma ca națiune, ba înca un timp și dupa consolidarea Statelor Româneștı—Valahia și Moldova,—din causa neîntreruptelor lupte ce au avut a susținea primiĭ Domnitori aĭ Românilor, n'am putut de sigur avea nicĭ timpul trebuitor și nicĭ ómenĭ preparațĭ de a începe și a savêrși traducerea și tiparirea carților de ritual bisericesc în limba naționala, ci s'au servit de cartile de ritual ale neamului slavon. Serviciul însemnat ce a adus Biserica poporului românesc la înlaturarea streinismului din limba naționala este nepreţuit de mare. Acéstă înlaturare s'a început prin Biserica naționala și s'a desăvêrșit treptat și în urma s'a îndepartat streinismul și din oficiile Statelor, mai ales pe timpul lui Vasilie Lupu și Matheiu Basarab. Un popor ce nu'șĭ are limba sa proprie, nu e póte susținea ca con-

stitue o naţiune, pentru că'ĭ lipseşte unul din elementele vitale, din basele ce compun edificiul uneĭ naţionalităţĭ. Fără religie, fără limba proprie şi fără moravurĭ nu se póte forma o naţionalitate. Lipsa limbeĭ la un popor ĭ-a fost pedica cea maĭ grea de a se grupa, constitui şi afirma ca naţiune. Exemplele de felul acesta suprabondează, maĭ ales în timpurile moderne. Să nu se înşale cine-va că adoptând în neamul seŭ o limbă strĕină, chĭar cea maĭ cultă, ca de exemplu cea a Grecilor şi a Romanilor, prin acésta ar contribui ceva la desvoltarea naţionalitaţeĭ sale, nu, ci din contră ar pune o stavilă maĭ puternică şi o întărziere destul de mare dacă nu o pedică perpetuă în reînvierea şi deşteptarea naţionalităţeĭ sale. O cântare bisericéscă românéscă, un cântec naţional românesc, o doĭnă naţională pentru noĭ Româniĭ valoréză mult maĭ mult de cât o rapsodie omerică orĭ o elegie latină. Cea strĕină vorbeşte maĭ mult minţiĭ nóstre, pe când cea naţională inimeĭ nóstre; ş'apoĭ este ştiut că naţionalismul rezide mult maĭ mult în inimă, decât în minte. Cu drept cuvênt dar s'a exprimat şi Coresi în Tetravanghelul seŭ, ca şi alţĭ mulţĭ, avênd în vedere acest adevĕr încă de pe la 1560: *că în sfânta besérică maĭ bine e a grăi cincĭ cuvinte cu înţăles* (adică în româneşte—limba naţională) *de cât 10,000 de cuvinte neînţălese în limba strĕină.* Tot aşa se exprimă şi Mitropolitul Stefan în prefaţa Psaltireĭ sale, că maĭ bine este a grăi în limba neamuluĭ sĕŭ—în româneşte preotul român—de cât în limbă neînţăleasă de popor, făcênd alusie la limba slavonă, care se întrebuinţa în bisericile Românilor în acele timpurĭ. Apoĭ Coresi se pronunţă şi maĭ categoric: *Şi am scris acéste sfinte cărţĭ de învăţătură, ca să fie popilor Rumăneştĭ să înţălégă să învéţe Rumâniĭ, cine's creştinĭ.*

Aprópe tótă cultura limbistică naţională este bisericéscă şi desvoltată de clerul bisericeĭ nóstre Române orthodoxe naţionale Prin cultivarea limbeĭ naţionale în sinul Bisericeĭ, ea, limba, şĭ-a imprimat un caracter autoritar, imposant, grav şi

majestos, demn de a representa majestatea Dumneḑeïască, puternic şi vivace de a înălţa mulţămirĭ luĭ Dumneḑeŭ pentru bine-facerile ce primeşte de la El; moderat şi umilit când este vorba de a'şĭ mărturisi cu cainţa şi zdrobire de inimă natura sa pĕcătósă. Şi la noĭ în genere vorbind, limbele clasice din care s'aŭ făcut traducerile carţilor bisericeştĭ aŭ influinţat puternic asupra formareĭ stiluluĭ bisericesc în limba naţionala. De acolo avem turnura acea clasică ce se observă în limba cărţilor bisericeştĭ, de acolo decopierĭ de cazurĭ, de expresiunĭ şi de frase chiar. Să póte ca acea limbă să nu sune astă-ḑĭ bine auḑuluĭ modern, cultivat sub impresiunea limbelor maĭ mult analitice, decât sintetice, dupre cum a ajuns asta-ḑı limba romanéscă a jurnalisticeĭ; cu tóte acestea nu va putea nimenĭ contesta gravitatea şi imposanţa limbeĭ vechĭ bisericeştĭ cum şi a Cronicarilor noştri, cu tóte arhaismele ce le cuprinde.

Cu tóte acestea Biserica nóstra naţionala ne-fiind staţionară în cea ce priveşte modul cel maĭ nemerit de a învĕţa şi preda Naţiuneĭ sale adevĕrurile Chreştinismuluĭ, a facut în deosebite timpurĭ şi epoce diferite *recensiunĭ* limbeĭ cuprinsa în carţile bisericeştı, dar într'un chip aprópe nesimţit şi neînţales de popor. Dacă se compară deosebitele ediţiĭ de cărţı bisericeştĭ ale timpuluĭ sa constată positiv ca a avut loc înbunatăţirea în timp a limbeĭ în Biserică prin micĭ îndreptarĭ şi corectărĭ în stilul cărţilor sale de ritual. Ast-fel fără a'şĭ perde limba bisericésca nimica din vechimea, greutatea şi seriositatea sa s'aŭ facut micĭ schimbărı în scop în tot-d'auna de ameliorare. Ştim cu toţiĭ că până la 1881 numaĭ încercărĭ s'aŭ facut de a se transcrie limba din cărţile bisericeştĭ cu litere latine străbune, ca o necesitate reclamată de timp. Aseminea încercarĭ încă cunóştem de pe la începutul seculuĭ. Pâna la acéstă dată însă de când a fost exclusă limba slavona din biserici şi înlocuită cu limba naţională, noĭ Româniĭ ne-am servit în bisericile nóstre naţionale cu carţĭ bisericeştĭ imprimate tot cu buchĭ cirilice (slavone). Statul Românesc pentru considerente politice naţionale, şi

pentru desvoltarea şi cultivarea limbeĭ patrieĭ după basele origineĭ ginteĭ nóstre, a întrodus încă din 1863 în tóte oficiile Statuluĭ scrierea cu litere latine străbune şi s'a interḑis oficial continuarea scriereı cu buchĭ. De atuncĭ buchile aŭ rĕmas nu maĭ ca obiect de studiŭ pentru arhiologiĭ şi leteraţiĭ Românĭ. In acest restimp de la 1863 şi până la 1881 s'au desvoltat diferite sisteme de a se transcrie buchele cu litere şi din multele discuţiĭ ce aŭ avut loc, a prevalat sistemul eufonic, ţinêndu-se samă, dupre putinţă, şi de cel etimologic orĭ derivativ.

Când discuţia s'a terminat aprópe, când avem maĭ mult saŭ maĭ puţin stabilită o orthografie, era necesar, se impunea de la sine, ca şi carţile de ritual bisericesc sa fie transcrise şi retiparite cu litere străbune. A se maĭ lupta cine-va de a se maĭ conserva înca în Biserica nóstră naţionala carţile bisericeştĭ tipărite cu buchĭ, ar fi a se lupta contra mersuluĭ natural al lucrurilor cum am vĕḑut, ar fi a susţinea o tesă nelogică, ar fi a nerecunósce progresul ce a facut limba naţionala, ar fi a nutri un desacord, o disonanţă periculósă între Stat şi Biserică, ar fi în fine a se face o oposiţie desvoltăreĭ naturale a neamuluĭ nostru, pentru că Biserica nóstră are o fórte mare parte în cultivarea şi civilisarea poporuluı nostru.

Inalta Ierarhie a Bisericeĭ nóstre naţionale, întrunită în Sântul Sinod, a recunoscut acéstă cerinţă a timpuluĭ, a înţales necesitatea de a retipari carţile bisericeştĭ de ritual cu litere străbune latine, şi a se suspenda cu timpul retiparirea carţilor bisericeştĭ cu buchĭ. Nu putea Ierarhia Bisericeĭ nóstre naţionale a suferi maĭ mult amanarea acesteĭ cestiunĭ reclamate de timp, şi a maĭ suferi acéstă disonanţa dintre Stat şi Biserica, acea, că în Statul Românesc se scrie şi se imprimă tot numaĭ cu litere strabune latine, ĭar în biserică să se menţie încă şi de la acest tımp înainte tot buchele cirilice. Apoĭ maĭ considerând S-tul Sinod că în tot-d'auna la noile ediţiĭ şi retipărirĭ a carţilor bisericeştĭ de ritual s'aŭ facut revisuirĭ, a luat hotarîrea de a ela-

bora un regulament aparte, privitor pe acéstă cestiune, şi aşa în anul 1881 s'a şi format, votat şi sancţionat acel regulament intitulat: „Regulament de revisuirea şi editarea Carţilor Bisericeştĭ Române". In acest regulament S-tul Sinod precisaza condiţiile după care Comitetul constituit din 5 membri sa facă revisuirea cărţilor bisericeştĭ.

a) Va alătura cartea de revisuit cu originalul după care ea a fost tradusă;

b) O va confrunta şi cu alte traducerı făcute maĭ d'inainte de pe acel original, atât în limba română, cât şi în alte limbĭ, şi la locurile dubióse, echivóce, orı neprecise, va prefera pe acea traducere, care se va parea maı potrivită cu originalul, sau la trebuinţa. va face o nouĕ traducere aceluı loc;

c) Va observa ca, în limba română, să fie exprimate ideile originaluluı cu esactitatea gramaticala, logică şi theologică;

d) Terminiĭ theologicĭ şi ceĭ bisericeştĭ, stabiliţĭ de Sinóde şi de Biserică pentru exprimarea dogmelor şi a rânduelilor bisericescĭ, trebue să fie traduşı cu cea maı scrupulósa esactitate adoptând la nevoe chiar terminĭ originalĭ greceştĭ şi învestindu-ĭ în formă română, spre a înlătura perifrasele cele de prisos;

e) Fraselor se va da turnura limbeı române, pe cât va erta fidelitatea şi esactitatea traducereĭ. Nu trebue însă arbitrarmente a se părasi turnura acea clasică, care adesea orĭ transpiră în traducerea română anterióră, şi care dă limbeĭ bisericescĭ gravitatea şi majestatea cuvêntuluĭ luĭ Dumneḑeu;

f) La exprimarea ideilor în românesce să se respecte principıul popularitaţı limbeĭ atât de mult respectat de vechiı traducetorĭ românĭ; pe cât însă acéstă regulă nu va fi în oposiţie cu trebuinţa de a exprima ideile originaluluĭ cu tótă esactitatea lor, esactitate pe care adesea-orĭ traducĕtoriĭ ceĭ vechı o au sacrificat popularitaţeı. Limba nóstră astă-ḑĭ este mult maĭ înaintată şi maĭ bogată în forme şi expresiunĭ de cât înainte. Biserica de şi eminamente conservatóre, este tot o-dată şi o mare şcólă pentru popor, unde el se cultivă şi intelectualmente şi moraliceşte, învaţă treptat şi ideı şi espresiunĭ;

g) In chestia purităţeı limbeĭ să se feréscă de orĭ-ce estremitaţĭ şi arbritarităţĭ ce se vĕd în literatura nóstră modernă. Indată ce o espresie întrebuinţată în limba bisericéscă, orı-de ce provenință ar fi ea în origina sa, este înţelésă de Românĭ şi primită în limbă, şi exprimă bine ideia originală, şi altă espresie equivalentă nu este în limba poporuluĭ, aceia se va menţinea şi pe viitoriu. De esemplu ḑicerile: *slavă, slăvesc, slăvit, proslăvesc*, uniĭ din editoriĭ modernĭ aŭ creḑut că fac maĭ bine înlocuindu-le cu *mărire, măresc, mărit, prea-măresc*, etc. Insă în tóte limbile culte alta este *slava* şi alta *mărirea*. A lepăda prin urmare acest cuvênt, neavênd altul eqiuvalent, însémnă a saraci limba şi a o prosti; de aceia ḑicerile adoptate în limba bisericéscă din limbile culte, cu care româniĭ aŭ fost în contact, numaĭ atuncĭ sa se schimbe, când ar fi

altele române de aceiaşi însemnare, d. e. *popor* în loc de *norod, timp* în loc de *vreme, drept-credincios* în loc de *pravoslavnic* etc., saŭ când ḑicerile întrebuinţate până acum ar fi în oposiţie cu *eufonia* limbeĭ române, precum: *blagoslovenie, polunoşniţa, bogoslovie. voscrésnă, pésnă, blagorodie, bogorodicĭnă, pavecerniţă, troicĭnic, obedniţă, slavoslovie, presveştina, osfeştanie, blagocestie*, etc. Bunul simţ românesc cere ca aceste vorbe, care nu pot dobândi cetaţenia în limba română, să se înlocuéscă cu altele române equivalente, şi la nevoe chiar sa li se prefere termenĭ originalĭ grecescĭ, precum s'a şi făcut cu unele până acum adoptându-se d. e. ḑicerile: *aghiasmă* în loc de *osfeştanie, bună cinstire* în loc de *blagocestie, bună-vestire* în loc de *blagoveştenie, mărturisire* în loc de *spovedanie, theologie* în loc de *bogoslovie, odă* sau *cântare* în loc de *pésnă, doxologie* în loc de *slavoslovie, bine-cuvêntare* în loc de *blagoslovenie, Triod* în loc de *Tripésneţ, meḑu-noptică* în loc de *polunóşniţă, Tipica* în loc de *obedniţă, orthodoxie* în loc de *pravoslavie* etc. In tot casul, inovaţiunile limbistice în limba carţilor biericeştĭ se îngădue numaĭ întru-cât ele vor fi cerute de o viderata trebuinţa, provocata de exactitatea expresiuneĭ sau de estetica ceruta de orĭ ce limba culta. De aceea tóte traducerile moderne de termenĭ bisericeştĭ, care sunt contra logiceĭ, arhiologieĭ, arteĭ poetice şi musicale bisericescĭ, să se înlăture şi sa se corégă ca să corespunda cu însemnările lor originale. Sa nu se admită, de exemplu, termenĭ de aceĭ fabricaţĭ de editoriĭ cărţilor bisericescĭ maĭ în urma la Rômnicul-Vâlceĭ, sub reposatul Episcop Calinic, precum: *Serare* în loc de *Vecernie, Şeḑêndă* în loc de *Sedélnă, Asemênândă* în loc de *Podobie, Ascultătoriul* în loc de *Ipacoi, Luminêndă* în loc de *Sfetélnă* etc, pentru ca sunt nelogicĭ şi necorespunḑetorĭ cu ideile originale. Terminiĭ musicalĭ şi poeticĭ, aceĭ originalĭ grecescĭ, precum: *Idiomelă, Prosomie, Melodie, Armonie, Odă, Simfonie, Imn, Stich, Stichologie, Acrostich* etc, să se adopte şi în carţile nóstre bisericeştĭ în locul celor slavonescĭ: *samoglasnică, podobie, pésnă;* sau a traducerilor perifrastice precum: *Dulce cântare, împreună glăsuire, Sticul cel de pe la margine* etc.

Art. 5. Revisuirea carţilor bisericescĭ se va începe de la cele maĭ puţin voluminóse şi maĭ des întrebuinţate precum sunt d. e.: *Orologiul* (Ceaslovul), *Evchologiul* (Molitvelnicul), *Liturgiarul, Psaltirea, Evangelia, Apostolul;* apoĭ vor urma cele maĭ voluminóse şi maĭ costisitóre, precum: *Octoichul, Triodul, Penticostariul, Mineele lunare, Tipicul, Biblia,* etc.

Ast-fel dar Biserica Română naţională ţinênd samă de progresul timpuluĭ şi de unitatea ce trebue să existe între Stat şi dênsa s'a grăbit, cum am vêḑut, a începe retipărirea cărţilor bisericeştĭ cu litere străbune dupa ce maĭ întâĭ vor fi revêḑute de un Comitet instituit în acest scop.

Pentru ca reeditarea cărţilor bisericeştĭ sa se pótă maĭ cu uşurinţă realisa, şi pentru ca Bisericile naţionale şi orĭ-

ce suflare românéscă sa'șĭ pótă cumpăra maĭ lesnicĭos și maĭ eftin cărțile după care trebue să se închine D-ḑeuluĭ parinților seĭ, Inaltul Guvern a acordat înca din 1881 o subvențiune anuala, un ajutor, cu care să se construiasca o tipografie anume pentru acésta și să se monteze cu tóte cele trebuitóre uneĭ aseminea instituțiunĭ, adică: litere, mașinĭ etc. etc. și în fine sa se cumpere materialul necesar pentru imprimare. Așa a urmat până în present.

Cu ocasia votăreĭ budgetuluĭ din anul acesta după cât este cunoscut publiculuĭ român din svonul unor jurnale că, în sinul Comisiuneĭ budgetare ar fi avut loc diferite discuțiunĭ asupra acestei subvențiunĭ, și pe lânga ca s'ar fi pronunțat uniĭ din membriĭ pentru suprimarea eĭ, apoĭ încă s'ar fi întins și asupra unor lucrarĭ savêrșite până acum de tipografia „Cărților Bisericești". Nu era, credem, daca lucrul s'a petrecut așa, de demnitatea și competința uneĭ Comisiunĭ budgetare de a se pronunța cu atâta grabă, cu atâta dispreț și cu atâta înverșunare asupra carților bisericeștĭ. Suntem sigurĭ ca Inaltul Guvern nu va aproba parerile unora dintre mémbriĭ Comisiuneĭ budgetare de a suprima ajutorul ce-ĭ a acordat pană acum, căci ar fi a sĕ întrerupe o lucrare patriotica, religiósă și umană. Daca Inaltul Guvern n'ar da ajutor spre a se duce până la capĕt lucrarea începuta, s'ar provoca o anomalie în serviciul bisericesc pentru cuvêntul că numaĭ o parte din ritual este reimprimat până acum cu litere străbune, iară restul ar rĕmînea tot cu buchĭ cirilice; apoĭ s'ar deconsidera Inalta autoritate a Sântuluĭ Sinod care a decis revisiunea și reimprimarea tuturor carților cu litere strămoșeștĭ. De acea, nu credem, că Inaltul Guvern va suprima acea subvențiune. Trebue să se știe un lucru de catre aceĭ ce se încércă a împedica, prin substragerea ajutoruluĭ de până acum, reimprimarea cărților cu litere strabune, acesta: carțile câte aŭ aparut sunt imprimate dupa ce a fost revĕḑute și aprobate de S-tul Sinod. Acum daca Comisiunele budgetare sunt maĭ propriĭ și maĭ cunoscĕtóre

în cele bisericeştĭ de cât ómeniĭ specialĭ şi membriĭ Sântuluĭ Sinod, asupra aceşteĭ cestiunı lăsam ïarăşĭ pe ómeniĭ competenţĭ să se pronunţe, noĭ însă susţinem ca acéstă afacere cade de drept numaĭ în competinţa S-tuluĭ Sinod. Nouĕ ne e în grija că nu rîvna pentru limba veche, adică de a nu se face vre-o schimbare în texte, ar fi motivat pe uniĭ membri din Comisiunea budgetară a împedica continuarea reedităreĭ carţilor bisericeştĭ cu *litere străbune* prin suspendarea subvenţiuneĭ, ci alte motive neştiute póte de noĭ.

De un lucru putem asigura pe aceĭ Onor. membri aĭ Comisiuneĭ budgetare: că S-tul Sinod al Sânteĭ nóstre Bisericĭ, s'a pronunţat pentru literile strabune şi ca în curând nu se va maĭ vedea în Bisericile Românilor cetindu-se româneşte chreştinilor de pe carţĭ scrise cu buchĭ slavone; şi ca va înceta încetul cu încetul acea disonanţă dintre Biserica şi Stat, şi va întrebuinţa şi Statul şi Biserica aceléşĭ litere în scrierea carţilor şi vom evita şi ridiculul din partea strĕinilor când vĕd cà altele sunt până acum literile în Statul Român şi altele în Biserica Română naţională. Pentru cuvintele ce am adus, am tótă încrederea în patriotismul Inaltuluĭ Guvern că nu va priva acésta instituţiune eminamente bisericésca şi naţionala de micul ajutor ce-ĭ a dat până în present, şi că-l va acorda şi de aci înainte; maĭ ales pentru că de acum aŭ a sĕ retipari carţĭ mult maĭ voluminóse şi maĭ numeróse care sunt neapărat trebuitóre la savêrşirea serviciuluĭ în bisericele nóstre orthodoxe naţionale Române.

Constantin Erbicénu.

DECISIUNEA SANTULUI ȘI ECUMENICULUI SINOD
ȚINUT IN FLORENȚA.

Eugeniŭ Episcopul, servulservilor luĭ Dumnedeŭ, spre perpetuă amintire a faptuluĭ, ne-am conînțăles cu subsemnațiĭ și cu prea doritul nostru fiŭ Ioan Paleologul, renumitul împĕrat al Romeilor, și cu respectațiĭ locoțiitorĭ aĭ fraților noștri Patriarhĭ și a celor-lalțĭ representanțĭ aĭ Bisericeĭ Orientale. Să se veselĕscă cerĭul și să se bucure pământul, pentru că se suspendă didul cel din mijloc ce separa Biserica Orientală de cea Occidentală; a revenit ĭarășĭ pacea și conînțălegerea luĭ Christos, care este pĭatra cea din capul unghĭuluĭ, care face pe fie-care una, prin cea maĭ tare legătură a păceĭ și a dragosteĭ; fie-care împreunând și conlegând didul cu dragostea vecĭniceĭ unirĭ. Și după acea ceață îndelungată și desplăcută, și prin curgerea îndelungată a timpuluĭ alungând pâcla neagră și neplăcută, raza cea liniștită a strălucit tuturor, acea a unireĭ celeĭ mult dorite. Să se veselească și muma Biserică, că fiiĭ seĭ cariĭ până acum se combăteaŭ între eĭ, îĭ vede reveniţĭ acum la unire și pace. Și acea ce maĭ înainte plângea fórte amar pentru desbinarea lor, pentru unirea lor miraculósă de acum cu nespusă bucurie să mulțămească Atotputerniculuĭ Dumnedeŭ. Toțĭ chreștiniĭ de pretutindenea să se veselească și ceĭ ce se chiamă cu numele luĭ Christos să se bucure împreună cu muma Biserica catolică (universală).

Căcĭ ĭată atât părinţiĭ occidentalĭ cât şi ceĭ orientalĭ, după un timp de discuţie şi desunire prea îndepartat, espunêndu-se la tótă primejdia de pe mare şi uscat şi suportând orĭ-ce greutăţĭ, aŭ venit cu veselie şi grabă la acest Sânt şi Ecumenic Sinod, cu dorinţa de unire sântă, pentru a recâştiga din noŭ vechĭa iubire, şi aŭ reuşit. După multă şi anevoiósă cercetare, în fine prin iubirea de ómenĭ a Sântuluĭ Spirit, aŭ reuşit a savêrşi acéstă prea dorita şi prea sântă unire. Cine ar putea dupa vrednicie mulţami luĭ Dumnedeŭ pentru bine-facerile sale? Cine nu rĕmâne surprins în faţa bogăţieĭ mililor Dumnedeeştĭ? Al căruı piept, şi de fer de ar fi, nu'l ar domoli măreția indurăreĭ Dumnedeeştı, care este atât de mare? In adevĕr aceste fapte sunt Dumnedeeştĭ, şi nu aflărĭ ale slabiciuneĭ omeneştĭ. Şi pentru acea cu cea maĭ sânta evlavie trebue admisa şi propagata cu imne Dumnedeeştĭ. Ţie ţi se cuvine lauda, Ţie mărirea, Ţie mulţamirea, Christóse, fôntana indurarilor. Pentru ca aĭ harazit atâta bine mireseı tale, Bisericeı catolice, şi că în generaţia nóstră aĭ aratat minunele mileı Tale, pentru ca toţĭ se povesteasca miracolele Tale. Decĭ ast-fel de mare în adever şi divin dar ne-a daruit nouĕ Dumnedeu, şi am vĕdut cu ochiı noştri, cea ce mulţı de înaintea nóstra dorind a vedea n'au putut. Intrunindu-se dar atât Latiniı cât şi Greciı în acest sânt Ecumenic Sinod, punênd multa ostenéla între eı, ca pe lânga altele ca şi articolul acela despre divina purcedere a Sântuluı Spirit, cercetându'l cu cea maı mare îngrijire şi prudenţa, sa'l examineze. Aducêndu-se deci marturiı din Sânta Scriptura şi din întrebuinţarile cele prea dese a sânţilor dascalĭ rĕsaritenĭ şi apusenı, dintre carí uniı dic ca de la Parintele şi Fiul, ıar alţiı ca Sântul Spirit sa purcede numaĭ de la Tatal prin Fiul; Greciı susţineau ca aceıa ce dic ca Sântul Spirit se purcede de la Tatal, nu se pronunţa în acest sens, încât eĭ se excluda pe Fiul; dar fiind-ca lor li s'aŭ parut, dic, ca Latiniı afirma ca Sântul Spirit se purcede dın Tatal şi Fiul, ca din douĕ principiı s'au doue spirite,

de acea s'aŭ pădit a dice că Sântul Spirit se purcede şi de la Tatal şi de la Fiul. Iar Latinii aŭ afirmat că nu în a-cest sens eĭ pronunţă cu mintea ca Sântul Spirit se purcede şi de la Tatăl şi de la Fiul, încât să excludă pe Tatăl de a fi fŏntâna şi principiul întregeĭ Dumnedeirĭ, adică a Fiuluı şi a Sântuluĭ Spirit, saŭ ca a purcede Sântul Spirit din Fiul, Fiul n'o are de la Parintele, saŭ că admit că sunt douĕ principii saŭ douĕ spirite, ci ca declară ca numaĭ un singur princip este şi o unica eşire (procedere) a S-tuluĭ Spirit, dupre cum până acum pretindea. Dar fiind-că din tóte aceste unul şi acelaşı înţales al adevĕruluĭ resulta, la sfêrşit au armonisat într'un glas unirea cu acest sens şi în acel înţales în acésta sânta şi de Dumnedeŭ pădită subscriere. In numele dar a Sânteĭ Treimĭ, a Parinteluĭ şi a Fiuluĭ şi a Sântuluĭ Spirit, în acest Sânt şi Ecumenic Sinod din Florenţa votându-se s'a hotărît: ca acest adevĕr al Credinţeĭ să se creada şi sa se admita de catre toţĭ chreştinii, şi ca aşa cu toţiĭ marturisesc, ca Sântul Spirit din Tatăl şi Fiul este în vecı, şi substanţa şi fiinţa sa este că o are din Tatal împreună cu Fiul, şi din ambii fiinţa vecınică, ca din un princip şi o singură eşire se purcede, (clarificând) explicând că acea ce sânţii dascalĭ şi părinţı ca din Parintele prin Fiul se purcede Sântul Spirit, duc la acest sens, că prin acésta se face aratat şi ca dupa Grecı Fiul este causa, ıar dupa Latinı princip a existenţeı Sântuluĭ Spirit, dupre cum şi Parintele. Şi fiind-că tóte câte sunt ale Tataluĭ, acest Parinte le-a dat în nascere Fiuluı seŭ. Un-născut. afara de a fi Parinte, adeca ca Sântul Spirit se purcede din Fiul, cea ce acesta din vecınicie o are de la Parintele, pentru că din eternitate este nascut. Inca hotarîm şi desvoltarea cuvintelor acelora—*de la Fiul*—pentru ca să se lămurească adevĕrul, apoĭ maı fiind şi de necesitate, este permis şi admis a se adăugi la simbol. Inca de a săvêrşi în adevĕr corpul luĭ Christos cu pâne de grău dospită sau nedospită, preoţiı datoresc a sĕvêrşi în ambele (materiĭ) corpul Domnuluĭ, adică fie-care dupa deprinderea Bi-

sericeĭsale Orientală saŭ Occidentală. Incă, ceĭ ce în adevĕr se pocăesc, mor în dragostea luĭ Dumneḑeŭ, maı înainte de a îndeplini prin fapte vrednice de pocainţa despre cele ce a pĕcatuit, împreună şi despre cele ce a neglijat, sufletele acestora sa curaţa cu epitimiĭ espiatorii (καθαρκτικᾶις) dupa mórte; încât se uşureaza aceştia cu ast-fel de epitimiĭ, le foloseşte lor ajutorurile eredincioşilor ce trăesc, adică sântele liturgii şi rugaciunele şi milosteniile şi alte fapte pióse, care de către unii credincioşı este deprindere de a se face pentru alţĭ credincioşı, după cele orânduite de Biserică. Iar sufletele acelora carii dupa botez n'a căḑut de loc în nicĭ o întinaciune şi înca şi ceĭ ce şı-au şters întinaciunea pĕcatelor, saŭ în corpul lor, sau dupa ce a parasit corpul, dupre cum s'a ḑis, curaţindu-se, se primesc direct în ceriu şi ca teorisesc curat pe unul şi Triipostaticul Dumneḑeu, dupa cum este, unul maı desavêrşit decât altul dupa vrednicia cu care a vieţuit. Iar sufletele celor ce mor în pĕcat de mórte prin acţiunı sau şi numaı în pecatul adamitic, de a dreptul se pogóra în Iad pedepsindu-se însa cu pedepse neegale. Inca hotărîm că sânta apostolica catedra, şi Arhiereul Romeı are Primaţia în tóta ecumenicitatea şi că acest arhiereŭ al Romeı este succesor a fericituluı Petru, Corifeul Apostolilor, şi adevĕratul representant al luĭ Christos, şi cap a tóteĭ Bisericĭ şi că este parinte şi dascal a tuturor chreştinilor, şi luı i s'a predat prin fericitul Petru de către Iisus Christos deplina putere de a pastori, administra şi guverna Biserica catolică, dupre cum şi în practicalele Sinódelor Ecumenice şi în sântele canóne se cuprinde. Amintind înca şi ordinea predanisita în canóne a celorlalţı respectaţĭ Patriarhı, aşa ca Patriarhul Constantinopoluluı sa fie al doilea, dupa prea sântul Papă al Romeı, al treilea cel al Alexandrieı, al patrulea cel al Antiohieı, al cincilea cel al Ierusalimuluĭ, salvându-se adică şi prerogativele tuturor şi drepturile lor.

S'a edat în Florenţa în şedinţă publica, savêrşita serbatoreşte în marea Biserica, în aniĭ de la întruparea Dom-

nuluĭ una mie patru sute treĭ-ḑecĭ şi nouĕ, Iuliŭ în şase, în ḑiua Lunĭ, în al doilea indiction; ĭar de la ḑidirea lumeĭ anĭ şase miĭ nouĕ sute patru-ḑecĭ şi şapte, şi al arhieriеĭ nóstre în al noulea an.

Subcrierile şi a prea Inălțatuluĭ Impĕrat şi a părinților orientalĭ:

Ioan în Christos Dumneḑeu credincios Impĕrat şi autocrator Romeilor, Paleologul, am subscris.

Smeritul Mitropolit al Iraclieĭ şi alesul Edesinilor şi Arhiereŭ a tótă Thracia şi Macedonia şi locoțiitor catedreĭ apostolice a Prea Sânțituluĭ Patriarh Alexandrieĭ, iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Antonie, declarând subscriu.

Locoțiitorul a aceĭ apostolice catedre a Prea Sânțituluĭ Patriarh al Alexandrieĭ şi a domnuluĭ meu, Chir Filoteiŭ, şi Protosinghel spiritual, Grigorie Ieromonahul, am subscris.

Isidor Mitropolit Chievuluĭ şi a tóta Rusia şi locoțiitor a catedreĭ apostolice al Prea Sânțituluĭ Patriarh al Antiohieĭ, Chir Dosotheiu, mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Monemvasieĭ şi locoțiitor al catedreĭ apostolice a Prea Sânțituluĭ Patriarh al Ierusalimuluĭ, Chir Ioachim, Dosetheiu, mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Chiziculuĭ şi ținênd locul celuĭ al Anghireĭ, Mitrofan mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Trapezundiuluĭ, şi locoțiitor celuĭ al Cesarieĭ, Dosotheiu, mulțamit am subscris.

Visarion din mila luĭ Dumneḑeŭ, Arhiepiscop Niceeĭ şi locoțiitor celuĭ al Sardelor, mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Nicomidieĭ, Macarie, mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Târnovuluĭ ținênd locul celuĭ al Nicomidieĭ, Ignatie, mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Mitilineĭ, ținênd locul şi aceluĭ de Sida, Dosotheiu, am subscris.

Smeritul Mitropolit al Moldo-Vlahieĭ ținênd locul celuĭ al Sevastieĭ, Damian. mulțamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Amasieĭ, Iosaf, mulţamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Roduluĭ şi al insulilor Ciclade, Nathanail, mulţamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Distreĭ, Calistos, mulţamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Ganuluĭ, Ghenadie, mulţamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Meloniculuĭ Matheiŭ, mulţamit am subscris.

Smeritul Mitropolit al Drameĭ, Dosotheiu, mulţamit am subscris.

Visarion al Niceeĭ prin autorisaţie scrisa de catre Marele Sechelar Manuel, Diaconul din Chrisochuchi, care a subscris cu probabilitate pentru el şi pentru acela aicea, explicându'şĭ parerea sa şi cugetarea sa, este şi el cu noĭ şi urméza tuturor acestora, a subscris.

Marele Schevafilax Diaconul, Theodor Xanthopul, am subscris.

Marele Hartofilax şi Arhidiacon. Mihail Balsamon, am subscris.

Marele Eclesiarh şi Dicheofilax Diaconul, Silvestru Siropul, am subscris.

Protecdicul Diaconul, Gheorghie Copadocul, am subscris.

Protopopul Constantin şi locoţiitor celuĭ al Moldo-Vlahieĭ, am subscris.

Eclesiarhul cinstiteĭ Monastirĭ a sânteĭ şi împĕrateşteĭ Mareĭ Lavre din Sântul Munte şi locoţiitor al aceleĭ Monastirĭ, Moisi Ieromonahul, am subscris.

Fostul Egumen al Perivleptuluĭ, Athanasie, am subscris.

Egumenul Sânteĭ Monastirĭ Pantocratorul, Gherentie Ieromonahul, am subscris.

Fostul Egumen al Sântuluĭ Vlasie, Gherman, am subscris.

Pahomie Ieromonahul şi abbate la Sântul Pavel, mulţamit am subscrit.

Discuția ce a avut loc la începutul ședințeĭ 25.

Ședința a 25. După ce Cardinalul Iulius propune a se face compararea textelor și admit orientaliĭ, atuncı se hotărașțe ḑiua de 30 Martie în care să se faca închiderea Sinoduluĭ cu ședința a 25. Toțĭ orientaliı s'aŭ decis: *„ca saŭ sě gasésca un mijloc de unire până la Paștĭ, saŭ un mod de a se reîntórce în patria lor“*.

Al Rusieĭ Isidor s'a apărat și a vorbit așa: este de interesul nostru sa ne unim și sufletește și trupește de cât a ne duce fără nicı un resultat. Cacı de a ne duce este ușor; dar cum ne vom duce, saŭ unde, saŭ când, nu știu.

Al Niceeı: dupa ce a ḑis acela acestea și în general susținênd ḑisele luı și Visarion al Niceeı și acesta fórte instructiv și ritoricește a vorbit, susținênd aceıașı idee și cu aceleașĭ argumente.

A rĕspuns Dosotheıu al Monemvasieĭ:

Și ce, voițı sa ne ducem noĭ în patrie cu cheltuelele Papeı, voițı sa trădam dogma nóstra? Eu prefer sa mor, de cât a latinisa când-va. Atuncı al Rusieĭ a rĕspuns:

Nicı noĭ nu voim sa latinisăm; ci ḑicem ca purcederea Prea-sântuluı Spirit nu numaı parințiı occidentalı o dau și Fiuluı, dar și orientaliı. De acea bine este a marturisi împreuna cu sânțiı noștri și a ne uni cu Biserica Romană. Acésta auḑind Chir Antonie al Iracilieı a respuns:

Și cine sunt în majoritate? parințiı Sinódelor și toțĭ sânțiı noștri parințĭ, sau occidentaliı? Prin urmare trebue să urmăm majoritațeĭ, celor ce ḑic ca Sântul Spirit purcede de la Tatal nu de la Fiul.

Luând cuvêntul Chir Macarie al Efesuluĭ, a ținut un lung discurs, ḑicênd tot cele ce au ḑis ceĭ-lalțĭ. Adaugând ca nu numaı că Latiniĭ sunt schismaticĭ, dar și ereticĭ. Iar acésta a facut'o Biserica nóstra pentru că némul acela este mare și maı puternic de cât noı. Noı pentru nimic alt-ceva ne am rumpt de eĭ, de cât numaı pentru că sunt ereticĭ. De acea nicĭ să cuvine de loc a ne uni cu eı, afară numaĭ daca vor arunca adaugirea din Simbol, și vor marturisi

Simbolul ca și noĭ. Rĕspundênd Visarion al Niceeĭ, le-au dis:

Prin urmare ceĭ ce dic ca Sântul Spirit se purcede și de la Fiul sunt eretici? Al Efesuluĭ a dis: Da. Al Niceei:

Milostiv fii mie Dómne! Și Sânțiĭ care dic acésta, sunt eretici? Mute să fie buzele viclene, care vorbesc contra Sânților. Dar ascultați-me cu atențiune: Sânții occidentalĭ și orientalĭ, nu sunt în disens, pentru ca acelașĭ Spirit a vorbit tuturor Sânților, și daca voiți compara-se scrierile lor între ele și ast-fel se vor găsi de același consens Sânțiĭ. Al Efesului:

Și cine știe daca nu s'au corupt scrierile de catre ei (occidentali)?

De la acéstă discuție prealabilă înainte de a intra în ședința ultima a Sinodului (care'ĭ a 25), Macarie al Efesului se retrage și nici maĭ stă în Sinod și nici mai vorbește, și nicĭ în hotarîrea Sinoduluĭ nu subscrie.

In ședința a 23, Marcu Efesanul îșĭ espune credința sa în cestiunea purcederei în mod orthodox, vorbind tótă ședința și fiind combătut și de Cardinalul Iulius și de Ioan. El dovedește ca are dreptate Biserica orthodoxa. Conclusie:

Κατ' οὐδὲν τροπον σαλέυεσθαι ἀνεχομεθα τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν πατέρων πιστιν, ἤτοι το τῆς πιστεως σύμβολον, οὔτε μην ἐπιτρέπομεν εαυτοις ἢ ἑτέροις, ἢ λέξιν ἀμεψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκεῖσε, ἠ μιαν γουν παραβηναι συλαβήν. . . . .

In nici un chip suferim a se zgudui credința cea hotarîta de catra Părinți, adica Simbolul credinței, și nici iarașĭ ne permitem nouĕ saŭ altora ori a schimba un cuvênt din cele ce sunt acolo, ori a devia macar cu o silabă. . . .

Mitropolitul Moldavieĭ subscrie așa:

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολιτης Μουλδοβλαχιας καὶ τὸν τοπον ἐπεχων τοῦ Σεβαστειας, αρκετος ὑπέγραψα.

Smeritul Mitropolit al Moldo-Vlahieĭ, țĕnênd locul celuĭ al Sevastieĭ, admițênd am subscris.

Apoĭ între Clericĭ să citește și subscrierea Protopopului

Constantin: Ὁ Πρωτοπαπᾶς Κωνσταντῖνος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Μολδοβλαχίας ὑπέγραψα.

Protopopul Constantin şi locoţiitor (Mitropolituluı) Moldo-Vlahieĭ, am subscris.

Acéstă hotarîre a Sinoduluı latinofron am tradus'o din cartea intitulata: Ἡ Ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐν Φλορεντίᾳ γενομένη Σύνοδος.

Τάδ' ἔνεστι ἐν τῇ δὲ τῇ βιβλιῳ: Πρακτικὰ της ἁγίας καὶ οἰκουμενικης συνόδου της εν Φλορεντιᾳ γενομένης ἐπὶ Εὐγενιου Δ ἄκρου Ἀχιερεέως Ὑπὸ Γεωργιου Σχολαριου.

Ἐτυποθη εν Ρώμη δία Φρανγκισκου Ζανέτου αφοζ. 1577.

Adica: Sântul şi Ecumenicul Sinod ţinut în Florenţa.

Cele cuprinse în acésta carte: Practicalele Sântuluı şi Ecumeniculuĭ Sinod ţinut în Florenţa, pe timpul (Papeı) Eugeniu al IV marele Arhiereu, de Gheorghie Sholariul.

S'a imprimat în Roma prin Francisc Zanet, la 1577.

Trebue sa cunóştem urmatórele împrejurarı ce au conlucrat atât la întrunirea Sinoduluı din Ferara—Florenţa pentru a se reveni la pacea Bisericeı, cât şi la subscrierea acesteı sentinţı, dacă voim să ştim adeveritatea practicalelor şi a hotarîreı Sinoduluı acestuia. Publicarea acesteĭ carţĭ de catra Papa Eugeniu al IV pe numele luı Gheorghie Sholarul, maı apoĭ Ghenadie Sholarul, întaiul Patriarh orthodox dupa căderea Constantinopoluluı nu este fara scop facuta, şi în fine ce apreciare a avut în urma de catre orthodoxı practicalele Sinoduluı, cuprinse în acésta carte.

1). Sinodul din Ferara—Florenţa a fost provocat nu atât din dorinţa orientalilor şi a occidentalilor de a se face unirea Bisericilor, cât, şi maı ales, pentru motive politice. Imperiul de rĕsărit era ameninţat din ḑi în ḑi a fi nimicit şi Constantinopolul luat de catre Turcĭ; Imperatorul Ioan Paleologul a creḑut, dar s'a înşalat amar! ca va putea face, luând de pretext unirea bisericilor şi ca urmare recunóşterea tuturor inovărilor papismuluĭ, de a i se da, atât prin influenţa morala a Papeĭ şi prin acţiunea Cleruluĭ apusan asupra papiştilor, ajutor înarmat spre a'şı apara şi

scapa din pericol Capitala Imperiuluĭ. In acest scop Imperatul Ioan Paleologul cutreeră țările nóstre, Ungaria și parte din Rusia și insista pe lângă guvernele acestor țărĭ de a trimite representanțı la Sinodul din Ferara—Florența. Reusește în fine de a se trimite și din Rusia, pe Mitropolitul Isidor al Chievuluı, și din Moldova, pe Damian Mitropolitul și care represinta și pe cel al Sevastieı, ba înca și un Protopop Constantin. Ast-fel dar, motive politice aŭ contribuit la convocarea Sinoduluĭ, ĭar nicı de cum pur religióse și iubirea chreștinésca de adevĕr. Tóte ședințele ținute de acest Sinod sunt în numĕr de 25. Dintre care 16 în Ferara, de unde din causa uneĭ epidimiı ivite acolo s'a stramutat în Florența. Iată cum se exprima decretul de stramutare al Sinoduluı, dat de papa Eugeniu: Ἐπειδὴ δὲ λοιμος θανάτου συνέχει αυτὴν (τὴν πολιν) και ταυτα ἐν καιρῳ χειμῶνος, μὴ ποτε επικροτήσει καὶ εν τῳ ἔαρι, κατὰ τοὺς νομους καὶ τοὺς κανόνας ἡμῶν μετατιθεαμεν τὴν σύνοδον ταύτην ἀπὸ της Φεράρας ἐπὶ τὴν Φλορεντιαν, πόλιν ἐλευθέραν καὶ είρηνικὴν καὶ ευάρεστον τε και ὑγιης. „Fiind-că orașul este cuprins de ciumă omoratóre, ıar acésta în timpul ıerneĭ, ca nu cum-va sa țina și în timpul primavereĭ, dupa legile și canónele nóstre stramutam acest Sinod din Ferara în Florența, oraș liber, pacınic, cu bun climat și sanătos. In ședința publica Gheorghe Sholarul declară ca eı au venit la Sinodul acesta nu atât pentru unire, ci maı ales pentru ajutor: Ἐν ᾧ πρὸς τε τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἐν Κωνσταντινȣπόλει πραγμάτων, τοὺς ἱεροὺς τοὑτȣς προετρεπόμην πατέρας. (Pag. 212). In care pe lângă unire să îndemnam pe aceștı Sânțı Parințı spre ajutorul împrejurărilor ce sa petrec în Constantinopol.

In majoritatea discuțiilor ceı cariı au vorbit maı mult în Ferara au fost: Cardinalul Iulius apăratorul inovărilor papistașaștı și Marcu Efesanul, care'l combatea. In Florența ședintele șı-aŭ schimbat turnura lor. Impĕratuluı îĭ trebuea ajutorul înarmat al Regilor occidentalĭ și al Papeĭ, pentru că primea știrĭ ca Turciı se apropie mereu de Constantinopol; apoı Mitropoliții și Episcopiı orientalı cu Marcu Efesanul în frunte se opuneau de a primi tóte ino-

varile, ḑicênd ca se tem de poporul orthodox când se vor întórce în ţĕrile lor. Intre aceste, móre Patriarhul Constantinopoluluï în timpul Sinoduluï şi atuncï Impĕratul preséza prin influenţa sa conştiinţa cleruluï oriental, pentru ca alt-fel se reînturna fará nicï o speranţă măcar de ajutor, şi în fine în Florenţa în şedinţa ultima se subscrie actul unirei, cum 'l-am publicat la început. Insa în ultima şedinţă, a 25 a, se încinge o discuţie intimă între representanţii bisericei orientale, în care majoritatea înclina a primi tóte punctele cerute de Papa, prin îndemnul Imperatuluï, adica: 1) Filioque, 2) Primatul Papeï, 3) Purgatoriul etc., tocmaï aşa cum li s'aŭ propus, numaï sa se termine odată şi să póta sa céră mijlóce de a se reîntórce fie-care la ţara lor. De alt-fel occidentaliï nu le vor da mijlóce de a se putea reîntórce daca nu vor subscrie hotarîrea. In fine Efesanul Macarie sa opune, declara pe occidentalï de eretici şi de conrumpatori aï textelor din scrierile sf. Parinţi şi se retrage din Sinod. Şedinţa a 24 este ocupată maï mult de Marcu Efesanul aparând adeveritatea credinţei orthodoxismuluï, iar în şedinţa a 25 ia parte numaï la început (dupre cum am veḑut în partea ce am dat'o în traducere) şi se retrage.

2). Cu retragerea lui Macarie Efesanul şi refusul de a subscrie hotarîrea ce li sa impunea din partea Imperatului şi a Papei a avut de resultat îndepartarea Mitropolituluï de Chiev, Isidor, din scaunul lui, îndepartarea Mitropolituluï Moldaviei, Damian, din scaunul lui, şi prin vocea autorisata şi orthodoxa a lui Macarie Efesanul s'a provocat o fierbire în tot Orientul şi s'a prevĕḑut ca cu tóta subscrierea celor-lalţi „daca Marcu Efesanul n'a subscris, nimic nu s'a facut", s'au exprimat într'un glas toţï occidentaliï. Practicalele acestea ale Sinodului au fost publicate dupa ce au fost refăcute şi censurate „ad placitum" de occidentali şi au fost edate pe numele luï Gheorghe Sholarul, pentru că el era unul din barbaţiï ceï mai eruditi aï timpuluï şi în urmă şi Patriarh, spre a avea o maï mare valóre şi influenţă asupra orthodoxilor.

3). Nicĭ o data orthodoxiĭ n'aŭ admis acéstă carte de practicalele Sinoduluĭ din Ferara—Florența ca autentică, și adevĕrata expresie a celor petrecute în acel Sinod, ci a considerat cartea ca fabricata de catre papiștı și s'au folosit numaı de numele luĭ Gheorghie Sholarul. Papadopul Vretu, în scrierea sa Νεοελληνική φιλολογία, vol. I pagina 9, ḑice: ca scriitoriul Istorieı Sinoduluĭ din Florența este Theodor Xanthopul. Dorotheiŭ Mitropolitul Monemvasieĭ în cartea sa: Βιβλίον ἱστορικὸν de la papina496—538 face istoria Sinoduluĭ din Florența și în care se expun cu totul alt-fel cele petrecute în Sinod, de cât cum le cuprinde cartea amintita. Subscrierea Mitropolituluĭ Moldoveı Dorotheiu o da așa: 'Ο ταπεινὸς Μητροπολίτης Μολδοβλαχίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων του Σεβαστειας, Δαμιανὸς, ὁρίσας ὑπέγραφα. Iar cât despre Protoıereul Constantin ḑice numaı: 'Ο Προτοπαπᾶς Κωνσταντῖνος ὑπέγραφα. Constantin Protopopul am subscris.

Pentru ce în practicale subscrie și Mitropolitul Moldoveı Damian pentru sine și pentru al Sevastieı ca imputernicit, și pentru ce subscrie și Protopopul Constantin ca representant al Mitropolituluı Moldavieı, pe când Mitropolitul era present și a subsemnat? Apoı pentru ce în scrieria luĭ Dorotheiu, Protopopul Constantin subscrie numaĭ în numele seu, ıar nu ca representat al Mitropolituluı? Acésta neregularitate presupune saŭ o falșificare din partea papiștilor saŭ ca Mitropolitul Damian n'a subscris hotarîrea, ci a lasat pe Protopopul Constantin a subscrie în numele seu; ĭar editorĭul practicalelor a adaus, spre maı mare autoritate, și subscrierea Mitropolituluĭ. In tot casul lucrul nu se explica ușor.

NOTĂ. Cartea dupa care am tradus acésta hotarîre face parte din bogata biblioteca a Inalt Prea Sânțituluĭ Mitropolit al Moldoveı și Suceveĭ D. D. Iosif Naniescu, și care mĭ-a dat'o spre consultare cu tóta buna-voință, pentru care'ĭ sunt fórte recunoscĕtor.

Constantin Erbicénu.

CEA MAI VECHE EXPLICARE

A

Liturgieĭ şi a tot ritualul din biserica ortodoxă în limba Românéscă

DE

IEROMONAHUL IONICHIE CACAVELA.

(*Material pentru istoria liturgieĭ la Românı .*

Ştim cu toţii ca Cacavela a compus o explicare a sântei liturgiĭ şi a imprimat'o la 1793 în Iaşı. Eŭ nu posed acéstă carte, ci am consultat'o dupa exemplarul ce posede Inalt Prea Sânţitul Mitropolit al Moldovei D. D. Iosif Naniescu în avuta sa biblioteca, şi care mi-a pus'o la disposiţie cu tótă buna-voinţa. Posed însă şi eŭ doue manuscripte tot a aceluĭ autor, Cacavela, şi care's exact transcrierea acelui exemplar imprimat, maĭ avênd însa şi câte-va adausuri, şi care manuscripte sunt facute unul în Bucureştı la aniĭ 7214 Octomvrie 19, sau 1706, în timpul Domnitorului Constantin Basarab de preotul Iosaf Superiorul Monastirei cu hramul Arhistratigului Mihail. Prefaţa este în slavoneşte, pe care o transcriu aicea tradusa în Româneşte:

Predoslovie (precuvêntare) către iubiţiĭ cetitorĭ.

Ḑis'au Domnul pilda acésta: asemanatu-s'aŭ Impĕraţia cerului cu o comóra acoperita în câmp, pe carea gasind'o omul o au descoperit şi de bucuria eı să duce şi tóte câte are le vinde şi cumpăra acel pamênt. Şi ĭar asemănatu-s'aŭ Imperaţia ceruluĭ omuluĭ care caută mărgăritare bune, pe

care cine-va gasindu-le, mărgăritare mult preţióse, s'a dus de au vêndut tot ce aŭ avut şi le-aŭ cumparat (Mat. Zacel. 55). Şi iaraşi cel ce póte să cuprindă, cuprindă. (Zacel. 78). Aceştĭ treĭ carmacı aĭ corabiei lui Christos. o! pioşilor cetitorĭ, plecând în mare pe adâncimi nepatrunse trebue de susţinut Sântele Scripturĭ Dumneḑeeştĭ ale St. Script. N. T. prea luminate, şi a le da în mânile ómenilor cugetatori fara' interpretare este periculos, şi neîndrăsnind sa me uit cu ochiĭ trupeşti ca fie-care din ei sa nu schimbe conţinutul, ci sa'l menţina întreg. Daca dorim sa scăpam de tulburarile contrare ale înţălepciunei ereticeştĭ, care sunt pline de lucruri de amagire şi presupunere anti-christa, trebue sa ne păḑim, sa ne eliberam de bóla cea mai primejdiósa a încurcatureĭ minţei şi sa ajungem la adapostul Ierusalimuluĭ celui de sus, trebue sa ne rugam cu sîrguinţa, şi marea care'i stĕpâna vêntului turbulent sa va linişti. Şi iaraşĭ cât sunt de dulcĭ cuvintele tale gurei mele mai mult de cât mierea gurei mele, şi iarăşi o! adăncimea bogaţiei şi a înţalepciunei Dumneḑeeşti etc.

Cu porunca lui Dumneḑeu s'a facut ca din limba slavonă şi cea rosienésca să se prefaca în cea românésca şi după izvodul elinesc, care este compus de marele ritor Ierom. Ionichie Cacavela treĭ izvóde, prin sîrguinţa şi cheltueala Preacuviosuluĭ parinte Iosaf Igumenul sântei biserici a sf. Arhistratig Mihail şi a celor netrupeşti puteri, unde a fost catedrala grecésca, adica triumful sa fie sânţieĭ sale vecinica pomenire în locaşurile cereşti. In ḑilele lui Ioan Constantin V. V. Basarab anul 7214 Octomvrie 19. Acéstă precuvêntare mică veḑênd'o, iubiţii meĭ Domni cetitori binecredincioşi, primiţi-o dupa cum voiţi, numai ceva vĕ rog, pe mine nevrednicul pentru neînvĕţatura nu mĕ urâţi, nu mĕ despreţuiţi; dar mai ales ca adversar sa fie vouĕ sa vĕ înduraţi cu mila spre mine în vecĭ, amin. Smeritul şi în tocmai ca Cain Eilip Ugr.

La fine. Precum corabia sa învalueşte în adâncimea mareĭ şi doreşte a veni la limanul linişteı, aseminea şi eŭ am dorit sa vin la sfêrşitul carţei acelia. Sa fiţi sănatoşĭ.

Şi am scris eŭ mult pĕcatosul Nicola.

Acest întaiŭ manuscript este fórte bine conservat, scris visibil şi corect, apoĭ limba este mai purificata de cât în cartea

imprimata, hartia este albă şi tare, ïar formatul 4°. Acéstа carte a servit de sigur mult timp în tóta Valahia de altădata, împreuna cu catihisele împrimate la Rômnic, ca tip dupa care se preparau gramaticii ceı maı bunï pentru a se învrednici de tagma preoţieï; ş'apoı nu este o carte nicï fara fond de cunoştinţa în cele biserіceştı şi nicï fara un sistem; ci, dupa cât 'mï permit a aprecia, este lucrata de autor tocmaı în scopul de a avea candidatul de preoţie, în resumat, explicata tóta rândueala bisericésca precum şi în scurt expusa tóta învĕţatura sântelor Dogme ale Bisericeï nóstre orthodoxa de rĕsărit. Autorul a avut în vedere de bună sama cartea cea maï buna a timpuluï seu şi dupa care a prelucrat pe acésta, adică: Κατήχησις ἱερὰ, ἤτοι τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας ἐξήγησις. Sânţitul catihis, saŭ explicarea sânţiteı şi dumneḑeeşteï liturgiı, de Nicolaï Vulgaris, doctor şi în filosofie şi medicina, şi care a imprimat scrierea sa la 1681 în Veneţia.

Atât în conţinut cât şi în metod Cacavela a urmat pe acest autor. Are importanţa pentru noı Româniı acéstă carte a luı Cacavela pentru ca ea singura era cartea dupa care un secul aprópe clerul nostru românesc, care nu ştia alte limbı, numaï dupa ea îşï îmbogaţa cunoştinţele în respectul serviciilor biserіceştı.

La finele acestuı manuscript se citeşte urmatórea nota: „Acéstă sânta carte am cumpărat drept talerı 5 vechı de la preotul Pahomie ot Brad, fratele popeı Iane, ot sânta Biserica Domnéscă, în ḑilele prea luminatuluı Domnu Io Nicolaï Voevod, când era Mitropolit Ţereı Sânţia Sa Parintele Daniil. 7233=1725.

Iscalit: **Stefan Episcop Buzeu, ucenic Preasânţitului Theodosie Mitropolitul.**

Al doilea manuscript este cel puţin de la 1776, scris de dascalul Nicolae Duma, este scris pe hârtie albă, dura, lisibil şi sa observa o recensiune radicala în stil excludêndu-se tóte urmele de slavism existente, atât în imprimatul luı Cacavela de la 1793, cât şi în manuscriptul de la 1706. Limba românéscă este maı mult îngrijita ceea ce însemnéza ca acésta carte a luı Cacavela era în adevĕr carte didactica maï mult de un secul şi jumĕtate şi dupa care se pregateau pentru preoţie gramaticiı. Manuscriptul întaiu cuprinde 220 file, ıar acest al doilea 155. La urma

manuscriptuluı al doilea maĭ este adaosă şi urmĕtórea scriere: „Talcul sânteĭ liturghiĭ ce s'aŭ aratat limbilor pagâne din dumneḑeeasca stralucire, precum scrie Baronie, la anıı de la Christos 1009“. Tot în manuscriptul al doilea, maı sunt şi alte însemnarı şi note. Dintre note sunt câte-va însemnate, pentru că's scrise de mâna Episcopuluı de Buzeu Gherasim. Aşa cetim în una, titlul caıţeĭ imprimate la Iaşĭ. Iat'o: „*Pórta acesteĭ cărţĭ*“. „Invĕţatura sânta, adecă: a sânteĭ şi dumneḑeeştiĭ liturgiı, tâlcuită dupa limba greceasca pre limba rumâneasca de Ieremia Cacavela dascălul. Cu porunca Marieı Sale prea luminatuluĭ Domn Io Antioh Constantin Voivod. Tiparitu-s'aŭ în Iaşı, în tiparniţa Domneasca. Veleat 7205, ıar de la Hristos 1697 luna Maiu în 20.

Carea o am scris eu cel maĭ jos iscalit, acum la leatul 1822, Maiu 15“.

Subscris: *Gherasim Episcop Buzeu.*

Tot de acest Episcop de Buzeu, Gherasim, maı este transcrisa şi nota urmetóre: „Cetind pre cea tiparita am gasit la scorţa (adică pe pagina de pe urma a carţeı lipita de legatura cărţeı) scrıs cu mâna aşa: „Să se ştie ca s'au tipărit acésta carte în ḑilele Marieĭ Sale, Io Antioh Costantin Cantimir Voevod, în tipaıniţa Domnéscă, care tiparniţă o au ḑidit Maria Sa din temelie, şi acésta carte o au talmacit Ieremia Cacavela Ieromonah, Egumen ot Sfete Savva; şi tipograf au fost Iosif Gorodinski Ieromonah, şi zeţarı au fost Stan Munteanu şi cu Ioniţă, drugariu a fost Andreiu şi stilcar a fost Simeon ot Mănastirea Hadâmbul. Scris la leat 7260=1752 luna Maiu. Iar eu am scris acum leat 1822, Maiu 15“.

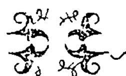
Tot pe coperta înteriórá a legatureı citesc şi urmatórele recete (doftorıı de casa), pe care pentru curiositate le transcriŭ aicea. Sa vede ca pe la jumetatea seculuļuı trecut erau aşa de rarĭ doctorıı în medicină în ţară în cât erau nevoiţĭ a se cura Româniĭ tot cu descântece şi doctorıı babeştĭ şi de casă şi care spre a nu fi uıtate se scrieau prin carţı. Iata şi aceste doctorıı: *Pentru masele.* Radacină de restopastinpes sa pisezı, sa puı pe masaua ce te va durea. Alta: *Pentru lânguóre.* Sa fierbı leuştean cu varza sa manânce bolnavul, aşa şi ceĭ-lalţı câţı vor fi în casa, şi nu se vor bolnavi. Dupa ce'ı bolnav omul, apoĭ îı

maĭ dă şi varză să mănânce! Alta: *Pentru încueat de bucate*. Aon, eon, vison, tigru: acestea să se scrie într'un pahar şi să se clatească cu lapte şi sa'l bea.

Aceste cuvinte sunt de sigur numirele celor patru rêurĭ, ce curgea din Paradis, după cum ne spune Biblia. Ce influinţă ar putea avea aceste numirĭ asupra încuereĭ este cam greŭ de priceput, de nu cum-va laptele îndeplinea funcţiunea medicamentuluĭ. Alta: *Pentru jonghiu*. Sa pue într'o oală nouĕ jar, şi în jar sa pue cója de mesteacan, zahar, chimen; aşa sa se abureasca fórte bine până es tot başicĭ. După acea sa facă urda de semînţa de cânepa şi aşa sa se lege peste tot obrazul, etc. etc.

Am întimpinat în multe manuscripte un numĕr însemnat de recete doctoriceştĭ, întocmite de sigur de babe şi moşnegĭ, fie din experienţe, fie prin tradiţiune, şi de care se serveaŭ babele la ocasiĭ de bóla, şi care treceaŭ ca doftoróe maĭ ales pe la ţară. Las a maĭ spune despre descantece, care nu's de cât o adevĕrata şarlatanărie, când nu sunt asociate de legaturĭ, oblojele, orĭ bauturĭ. Pe aceste doctoriĭ le transcrieau, ceĭ ce ştieau carte, prin carţĭ, pentru a se conserva.

Constantin Erbicénu.

Liturgierul din 1702, imprimat de Şĕrban Cantacuzin Vel Paharnic.

(Material pentru literatura bisericéscă naţionala).

Paharnicul Şĕrban Cantacuzin din rîvna ce avea pentru carţile bisericeşti, pe cari servitorii Altarului lui Dumneḑeu le întrebuinţaza în săvêrşirea slujbelor dumneḑeeşti, veḑênd lipsa de care sufereau maĭ ales în limba naţională româna, n'a pregetat un moment şi nicĭ s'a gandit la cheltuelele ce va întimpina în acele timpurĭ, ci s'a hotarît a tipari cu însuşi spesele sale un Liturgier şi al împĕrţi gratis pe la bisericĭ.

Acésta carte bisericéscă fiind rara şi meritósa pentru noi Românii, caci ne aminteşte tocmai timpul transiţiei de la slavinism la românism, am socotit a'i fi de folos, a'i reedita titlul şi precuvêntarea sa facuta de însuşi Şerban Cantacuzin Vel Paharnic. Limba din precuvêntare este dupa mine un cap-de-opera limbistica, un document viu de frumuseţa şi puritatea limbei româneştĭ.

Să întalnesc în acésta precuvêntare şi câte-va nonisme ca: Providenţa, succesiv, Euharistie etc. cum se va încredinţa însuşĭ cetitorul. Ne maĭ presinta înteres acest imprimat şi pentru acea, că tot tipicul este românesc în Liturgii şi numai textul slavon; apoi chiar şi în cele treĭ Liturgii sunt şi rugaciuni în româneşte pe icĭ colea şi serviciul Vecernieĭ, Bdeniei, Utrenieĭ. rugaciunele de la Duminica Pogârirei S-tului Duh, pravila pentru sf. Euharistie etc. sunt

tóte numai în românește, traduse din grecește pentru întaia óră, și înca într'o limba fórte curată pentru acele timpuri. Existau dar și pe timpul acesta, seculul al 18, și barbați literați, cunoscĕtori pe deplin de limba românéscă, cea ce însamnează că slavismul nu maĭ avea putere a persista în Bisericele Românilor, și pentru a carui înlocuire cu limba naționala nu puțin a contribuit influința bine-făcetóre a elinismuluĭ, ca limba și bogata și culta și vastă în literatura bisericésca și profana. Iată acum pórta, orĭ titlul acesteĭ cărți:

Sfanta și Dumnezeeasca Liturghie

A sfântuluĭ Ioan Zlatoust, a mareluĭ Vasilie și a sfântuluĭ Grigorie Dvoeslov, carea ĭaste Prejdesștenia.

Carea acum de nou s'au tiparit, și în lumină s'au dat, întru folosul tuturor preoților și diaconilor, ca sa póta pre lesne a sluji cum sa cade pre rânduĭala ei, den izvódele Grecești, tipicul pre limba Rumânésca, scós și tocmit din porunca și osârdia înpreuna și tóta cheltuiala a prea cinstitului jupân *Șărban* Cantacuzino Vel Paharnic. Intru dilele prea luminatului Blagocestivului Domn Io *Costantin Basarab Voevod.* Indreptând cârma sfinteĭ Beséricı Prea Sfințitul *Kir Theodosie* Arhi-episcopul a tóta Ungro-Vlahia. Tiparitu-s'aŭ în sfânta Episcopie de la Buzeu, în Tipografia Domnésca. La anul de la zidirea lumeĭ 1702.

Pe contra pagina se citesc urmĕtórele versuri facute la adresa Paharniculuĭ Cantacuzin Șérban:

Șarban odrasla den radacina buna,
 Hristóse Dómne acéstă carte 'țĭ închina,
Intru carea sa închée cé ce pe spre fire,
 A ta taina sfânta ce de mântuire.
Carea o ai sfințitu-o între ai tai Ucenici
 Când au sosit vrémea de-aĭ apriĭmit munci,
Da-i Hristóse Dómne plata mântuire,
 Parinților luĭ vécinica odihnire.

După aceste versuri urméza nemijlocit precuvêntarea luĭ Şĕrban, care merită a fi considerata ca model de limbă pentru acele timpurı. Iat'o:

JUPÂN ŞĂRBAN CANTACOZINO
Vel Paharnic.

Tuturor adevăraților creștinĭ pravoslavnicĭ, și cuĭ să cuvine a ști, sănătate trupéscă, spăsenie sufletéscă, de la Domnul Dumnezeu, poftéște și rógă.

Dumnezĕu vécĭnicul, şi a tot putérnicul, den noianul Mărireĭ şi bunătațiı sale, aŭ vrut Lumea cu tóte câte sânt într'ânsa, şi afara dentr'ânsa vadute, şi nevadute, den nimica sa zidésca, şi la iveală sa aduca. Insa nu numaı atâta adâncimea înțelepciuneĭ sale aŭ vrut sa faca, şi să tocmésca, ce înca cu nemarginita'ĭ Providenție, tóte ca sa sĕ ție, şi una cu alta ca sa se pazésca, aşa de mare şi de buna orânduiala au pus, şi au aşazat: Cât de nu ıaraşı Pelagul ştiințeı sale ar fi hotarât şi sfârşıtul eı a fi, s'ar créde ca în vécı sucțesive s'ar trage, şi ar sta lumea.

Aşa dar înțelepția, şi puternicia luı Dumnezéu aşazând, şi tocmind ființele, şi lucrurile, şi fire le-au dat, şi pofta ca acéia într'ânsa au sadit, ca pentr'acéia fieşte-caré zidire, trebuinta eĭ sa'şı caute, şi ajutoriu să'şı céra una de la alta, pentru paza şi ținérea eı: Insa decât tuturor altora, maĭ vârtos, şi maı ales omuluı, (:ca uniı ce ıaste maı alésă, şi maı iscusita zidire, decât tóta zidirea, dupre îngerı:) au orânduit acea putére, şi în nemuritoriu sufletul luı aŭ pus cunoştințı, căria şi mare poruncă au dat, ca întru soțiirea ce să află sa se ție, şi sa sĕ pazéscă, unul cu altul ajutând, şi sprijinind cu acéia ce fieşte-căruia Providenția, şi bunatatea Dumnezeiasca ı-aŭ daruit, şi l'au miluit; adecate, cel maĭ tare şi maı avut, pre cel slab, şi maı lipsit; cel maı mare, şi maı vârtos, pre eel maı mic, şi neputincĭos. Şi aşa urmându-se, la tóte alalte sa curga. Acéia dar a sa face, şi ca acélea a să ajuta, cum şi datorie că ĭaste omuluı, tóte sfintele scripturı arata, învața, şi poruncesc.

Așijderea, și politiceștile legĭ, și canóne, acélea dogmatisesc; și nu numaı céle creștineștı, ce încă și céle ethniceștı asémenea învațı, îndémna, și silesc pre tot omul. Dirept ca a face, și a păzi acéia, dumnezeesc, și firesc lucru ĭaste: Ajutorul dar acela, ce și datorie omul ıaste de a da și a aduce unul altuia, depre putința și avutul sau ce va fi, în multe féliurı, și chipurı ıaste și sa póte ḑice; precum pren multe scripturı, cine citéște, saŭ va vrea să citésca, véde și va putea vedea : Insa lânga alte ajutóre, acéia maĭ ales și maı de mult folos ıaste a sufletelor, de vréme ce cu cât maĭ pre deasupra ıaste maĭ ales, maı iscusit, și maĭ cinstit sufletul decât trupul, cu atâta maı ales și folosul luı ıaste și maĭ mare, și maı osebit binele: Dirept că a tot țiitorul, și în troița mărit, slavit, și proslavit Dumnezeu, au cinstit, au înpodobit, și au înbogațit firea omenescului suflet, cu nemurirea, cu vecınicia, și cu înparăția cerıurilor carea ıaste fericirea cea adevarata, bucuria, și dulcıața cea nespusa, și necuprinsa de vécı.

La acéstea dar tóte mult uıtându-se, și bine socotindu-le maı sus numeitul dumnealuı jupan Șerban Cantacozino, au gândit, ca prin cel çe milosârdul, și prea sfântul Dumnezau priléj ı-au dat, cât pren putința'ĭ va fi, sa ajute pre ceı ce trebuința lor îı siléște, și nevoia o cére, maĭ vârtos partea Beséríceasca, carıı sunt preoțıı: Dirept acéia ıata au socotit, și au ales de au tiparit de iznóva Liturghiile în chipul ce sa véde, de vréme ce s'au și înpuținat acéle carțı într'acéste vremı, și cu tótă cheltuĭala sa isprăvindu-le, har le înparte pre la sfintele și dumnezaéștile Biséreci, și cuı ıaste de trebuința daruıaște, pentru buna pomenirea luĭ, a parinților, a moșilor, stramoșilor, și a tot vechiu și blagorod némuluĭ saŭ, den buna voĭa sa mișcat, și ațâțat, lucru cu adevarat bun de lăudat, și de mult multora folos; Ca ce acésta prea sfânta carte, Liturghie ḑic, capul, și începatura tuturor pravoslavnicı aı răsarituluı Besericeștilor carțı, și orânduelĭ ıaste, dirept ca prentr'acéstea maı alésa, și minunata Taĭna a Evharistieĭ sa

săvêrşaşte, carea cu Dumnezĕescul Trup al Domnuluı, şi spăsitoriuluĭ nostru Isus Hristos ne înpreuna, ne unéşte, şi viaţa de vécĭ ne caştiga, a caruia Domnu, şi Dumnezeu, fie slava, şi lauda în vécı de vécı, Amin.

Tot la finele acestui Letuıgier este imprimata şi o sfatuire canonică a Mitropolitului Theodosie adresata catre tot clerul Eparhieĭ sale, în care se descriu multe din obiectele sânţite şi necesare savêrşirei sântelor Taıne şi în special sântei Euharistii. Acésta enciclica canonica ne póte servi şi ca material preţıos pentru istoria liturgiei la Românì. Pentru a se conserva o reproduc aicea, maı ales ca conţine şi un înteres simţit şi pâna asta-ḑı pentru clerul nostru, pentru ca éste scrisa de un Mitropolit Român şi adresata tot la preoţı Românì. Iata şi acéstă sfatuire:

VOAO PREOŢILOR

Cariĭ vĕ aflaţĭ în Eparhia nóstrd, de la Arhiereul Hristos pace, mild, dar, şi spăsenie vĕ poftim: Iar de la smerenia nóstra Blagoslovenie ve trimitem.

Dupa darul cel dat noao Arhiereilor de la Isus Hr'stos sa pazim turma cea cuvêntătóre a luı, carea ni s'au încredinţat, şi după datoıia ce avem sa marturisim cuvêntul, şi sa învăţam întru adever şi dreptate şi sa aducem la credinţa célea ce să ved ca sa fac făra de cale, orı de catra voĭ preoţiĭ, orı de cătra cela-lalt norod de obşte, precum de unele s'au şi maı ḑis întru învĕţatura de céle şapte Taıne ale Besérecii: Dupa acélea dar ce s'aŭ arătat acolo, ıata ca maĭ socotim încă în urmă a vĕ da învĕţătura şi pentru Potire, Discose, zvézde, şi pentru odăjdiĭ, şi pentru altele ce sânt de tréba sfinteĭ Liturghii, cu carele pentru acéstea ĭaste cu cale şi far de pecat a sluji sfânta Liturghie, şi cu carele nicı cum nu sa cade a aduce acea sfântă şi far de sânge jĕrtva, încă şi Vaselor întru carele nu s'au

cazut a sluji, și celor vechı, ce trebuĭaște sa le faceți, precum de tóte urméză vorba.

Intaĭ dar vĕ poruncim, ca nimenea den voĭ preoțiĭ să nu îndraznéscă far de témere de Dumnezĕŭ a sluji sfânta Liturghie cu Potiriŭ, și cu Discol de lut, saŭ de lemn, și cu lingură de lemn, sau pentru vre o lipsa, saŭ fară omenie îndraznind cu zvézda de cıară, au de lemn. Incă nicĭ cu burétele plin de soae și de tină sa nu ștérgă sfântul potiriu, de vréme ce acéle necuviințe facĕnd, în pacat de mórte vețĭ cadea și în pedépsa maniei luĭ Dumnezĕŭ, precum sa va arăta, cacı și pentru ce den adeveratele porunci ce urméza:

Intâı, căcı singur Hristos ıaste întreg și nedespărțit în fiește care particica cât de mica, și nu ıaste pâıne sau vin, ce adevĕrat Trupul și sângele luĭ, precum s'aŭ aratat de Taına sfintei Cumenecaturĭ. Și déca ıaste singur Hristos întru acéste prea curate Taıne, în ce chip ar putea a îndrazni cineva sa slujasca cu vase de lut, sau de lemn, ca acésta făcênd nu va putea fi făr de pĕcat de mórte: Una ca lemnul, și lutul den fire aŭ de trag în sine umezéla, alta că lemnul să manânca de cari și crapa, și așa într'u acest féliu de vase orĭ potiriŭ fie, orĭ lingura, va întra sângele Domnuluı pe găuréle, și sau va ramânea acolo, sau va și cura, sau sa pot și sparge lesne ca niște slabe den fire. Așijderea și discosul de lemn, crăpând, sau de cari mancânduse, și cel de lut nefiind néted, vor râmânea sfarâmiturĭ prentr'ânsul sau și spargêndu-se, curând va putea cadea în mare primejdie, și vinovat sa va face Trupuluı și sângeluı Domnuluı, cela ce va sluji întru acest féliu de vase.

Decı de acéstea vĕ dam porunca, sa căutațĭ sa nu facă cineva den voı de acest féliu de necuviințe, ce de aŭ și îndrăznit cineva pentru ne avérea, sau pentru scumpétea sa, a face o înprotivire ca acésta, să sĕ părăséscă a face fapt de hula ca acesta, și a aduce necinste Prea cinstit Trupu-

luĭ, și sângeluĭ Domnuluĭ; ce sa'șĭ cumpere fieşte carele potiriŭ, discos, lingura, zvézdă de cositoriŭ (deaca de altă materie maĭ scumpă nu va putea pentru lipsă) pentru pricinele ce s'aŭ dıs. Iară neputând cineva sa'șı cumpere, să facă ştire mahalagiilor saŭ sătenilor pre la sate să cumpere eı; ĭară neputând săténiı, să sĕ róge la Boıarĭ spuind ce le lipséște și cum că porunca nóstră ıaste să nu slujițĭ cu acel féliŭ de vase, şi aşa creştiniı tot vor da, uniı de poména, alțiı ca sa le faca sarindare.

Iara pentru céle de lut, şi de lemn, (de aŭ avut cineva de acest féliu de tréba sfinteı Liturghiĭ) acésta învĕțatură dam: Dupa ce le va spala bine, sa vérse vinul, sau apa în umivalnița, saŭ în apa curgĕtóre, apoı céle de lemn, sau sa le arza şi cenuşa să o bage în umivalnița, sau să le îngrópe înpreuna cu céle de lut supt oltariu.

Intru acesta chip sa faceți de să vor învechi vasele Beséreciı, aŭ vor crapa, sau sa vor gauri şi nu vor fi de tréba a sluji cu dênsele. Și ıara sa știțı, că vasele sa pot preface a doara înca şi dentr'un vas sa póte face altul, numaĭ ĭarășı așa sa le spéle bine, și nedându-le pre mâna mirénilor (de vor fi de alta lége) sa fie preotul acolo pană le vor topi, ca să nu sa dea necinste nicĭ într'acésta lucruluĭ sfințit. Iară a scóte afara den Beséreсă, nu numaĭ vase de ale Beséreciı învechite, saŭ şi de lemn, saŭ de lut de au fost, ce înca nicı mahrama, nicı pólă, nicĭ odajdiĭ, saŭ sféșnic, sau orı ce alt den unéltele Beséricii, şi a le face de altă tréba, nu numaı nu slobozesc sfințiĭ Parințı; ce încă şi afurisesc pre ceia ce ar face aşa, precum ıaste acésta porunca la Pravila, Cap. 102. Canon al sfinților Apostolı 70 şi 71. Insa şi den odajdiĭ sa pot face altele órecarele de tréba beséreciĭ. Inca de vasele sfinteĭ Beséricĭ ĭara vĕ dăm porunca, ca célea întru carele slujițı sfânta Liturghie, nicĭ decum să nu le faceți de alta tréba, macar în beséreca, adecă: déca'șĭ cumpară cineva Potir, sau Discos, sa nu faca în Potirul cel vechiŭ paziman, saŭ os-

ştanie, nicĭ Discosul să nu'l facă Anafornițā, ne băgând séma de ce cinste aŭ fost vasul; nicĭ să îndrăzniţĭ să scóteţı vasele afară den oltariŭ să le spéle alt cineva, pren locurı necuviόse; ce Vasele în cinstea sa sa le ţineţı, şi voĭ singurĭ să le spalaţı bine cu vin după sfêrşitul sfintei Liturghiĭ, precum toţı ceı iscusiţĭ fac, şi sa ştérgeţı bine cu burétele.......

Constantin Erbicénu

SCRIEREA

IEROSCHIMONAHULUI ARHIMANDRIT CHIRIAC ROMNICEANU

Cuprinḑênd material pentru istoria modernă Naţională şi Bisericéscă a Românilor,

PUBLICATĂ DUPĂ MANUSCRIPTUL AUTOGRAF.

(Urmare. Veḑĭ No. 2, anul al *XIII*-lea, pag. 92).

Istorisirea evenimenetlor de la 1821 încóce în Valahia, pe care însuşı le-a vĕḑut.

Iar la lét 820. din pricina asupra sculăriĭ grecilor, adeca a apostasiĭ ce s'au întîmplat în tóta ţara turculuı, s'au oprit cu straşnice fermanurĭ împĕrateştĭ ca sa lipsasca numirea stĕpâniriĭ greceştĭ din tóte dregatoriile ţarilor turceştı, şi maı ales aceştı pamênteştı ţarı, 'şı-aŭ cerut vechea stĕpânire, şi li s'au hărăzit acéstea. Şi am găsit acéstă Mŏnastire fără nicı o orânduıala atât din céle bisericeştĭ cât şi din céle din afară lucrurĭ prapadite şi darâmate. descoperite, şi moşiile călcate, după cum arata şi treı catagrafiı ce s'aŭ facut de ómenĭ domneştĭ, mitropoleştĭ şi episcopeştı; şi în tot chipul silindu-mĕ, stăruind, alergând, împreună şi cu Dumnealuı frate meŭ 2-lea Vist Iancul, multe lucrurı am îndreptat, şi s'au făcut şi au a sĕ maı face, maĭ vêrtos într'aceste vremĭ gréle ce au pricinuit rebelia cu datoria ţariĭ, de aŭ ajuns Monastirele supt analoghia cislelor, ajungênd şi pre acéstă sĕracă Mŏnastire Caluiu în treı anĭ 24000 miĭ, 48 punţı de banĭ, de nu ı-aŭ rĕmas a bate măcar un cuĭ, saŭ

a avea cu ce să sĕ ţie pîna va eşi ţara dintr'acéle gréle datorii ce s'aŭ pricinuit din pĕcatele nóstre. Când avem bună nădéjde ca vom rĕsufla din tóte dupa porunca cerescului nostru împĕrat Dumnedeiĭ.

Dis-am că n'am găsit după vrémĭ nicĭ o orânduiala bisericésca, céle după lége canonisite; din céle şapte taĭne chreştineştĭ, capul, sfântul Botez, sa metaherisa cu oala ce o aducea móşa a orĭ caruĭa copilaş ce să întîmpla a să boteza la Mŏnăstire, atât din lŏcuitoriĭ românĭ şi clăcaşı, fiind-că la nicĭ o moşie a Mŏnastireĭ aceştia, nu s'aŭ gasit vre-o biserica făcuta pentru lŏcuitorĭ; ĭar maĭ ales pentru sirmanii ţiganĭ, adecă robii ce se află aĭ sfinteĭ Mŏnastirĭ, nu ĭaste; ce-ĭ boteza cu oala, fiind ca era Igumenĭ trimişı cu ştire Patriarhicéscă, de va fi fost aşa, cum era şi procatohul (predecesorul) ce l'am gasit aicea, un sêrb Tarasie, Protosinghel dicea că ar fi, dar dupa ale Mŏnastirilor orânduelı de sfinţiĭ Parinţı aşazate, şi maĭ ales de tipicul sfântuluı Savveĭ al Palestinei, nicĭ audise necum să vadă. Iar când aŭ simţit au şi plecat, negonit de nimenea, numaĭ de orânduiala tipiculuı Ierusalimuluı, vĕdênd ca o sa sĕ pue în rânduiala, dupa ştiinţa nouluı Igumen Kiriac Ieroshimonahu şi Arhimandritul Patriarhicesc, cel aşazat din luminata şi domnésca i arhipastorésca porunca, după luminat ferman al otomaniceştii Porţı. Şi aşa aŭ catigorisit venirea în stĕpănire a Igumenuluĭ celuĭ noŭ, nerabdându'l vrajmaşul, nicı la slujba bisericeĭ a fi împreună ci aŭ fugit ca un nesocotit, aratând ca'ĭ strică cine-va; ıar céle ce am stradănuit de s'aŭ săvêrşit până acum la acésta sfânta Mŏnastire să află scris în urma; ıar slujba biséricei să facea ca la o bisérica de mir şi maĭ próstă, nicĭ Igumenul avênd ştiinţa de cazuta pravila rugaciuneĭ biséricei canonisită, nicĭ din preoţı saŭ alt cineva, nicĭ vre o grija de acésta avênd nimenea, saŭ fericiţiĭ ctitorĭ sa'şĭ vadă vre un parastas saŭ vre o pomenire cu coliva cândva, ci era sfânta bisérica ca o pustie în mijlocul pustietaţii, plină de marăcinii patimilor şi de balegarĭul urâcĭunilor, în mijlocul cuvêntătórelor şi necuvên-

tătórelor hiara duméstice și sălbatice și urâciunea pustiireĭ. Pentru acéia cu dreptate aŭ iconomisit Dumneḑeu a curăți sfânta sa casa pentru carea 'șĭ-aŭ vrĕsat sfântul și scumpul sĕu sânge împreună cu Apostoliĭ și toțı Sânțıı, și au gonit din biséricĕ pre ceĭ ce vindea porumbĭ și boĭ și cumpĕra, facênd biciu de ștréng, pre toțı ĭ-au dat afară, strigând: cum că casa Tatăluĭ meŭ, casă de rugăcıune se va chema; ĭar voĭ o ațĭ facut peștera tîlharilor, și cum că râvna caseĭ tale m'aŭ mâncat și céle-lalte.

Așa Sfântul Ierarh Nicolae fiind facĕtoriu de minunĭ, pană acum îșĭ ocârmuĭaște sfântul sĕŭ lăcaș, ca un patron al chreștinĕtățiĭ, carele și pre noĭ smerițiĭ robĭ, pana acum ne iconomisașe și ne apară de tóte întristaciósele întîmplarĭ, aratându-ne bine placuțĭ maı marilor noștri stĕpânitorĭ.

La lét 1823, Mart 1, din amelințare dumneḑeĭasca, după urîta și groaznica apostasie ce dupa pĕcatele nóstre s'au întîmplat la lét 821, s'aŭ harăzit cu ferman împĕratesc de la prea înalta Pórta, hotărîndu-se acéstea doao domniĭ, a fi Voevozĭ din prea cinstiți boérı pamênténĭ, adecă la țara acésta Românésca și a Moldavieı; când atuncea s'aŭ așazat atât Mitropolit, cât și Episcopĭ, la câte tréle Eparhiele. Și dupa alégerea cea obștéscă au ales și parințı pamênténĭ a fi Igumenı pre la tóte Monastirile țarilor acestora, atât domneștĭ cum și la céle închinate; atuncea și eu cel maĭ mic întru fiiĭ și slujitorii sfinteı și apostoleștiĭ nóstre Bisérici, m'am rânduit Igumen la sfânta Mŏnastire Caluiŭ, din sud Romanațı, în céle cincı judéțe ale țăriı Banatuluĭ Craıoveĭ, miciĭ Valahiı, unde și eu sînt nascut, și cu luminata carte domnésca, ce s'au dat la tóte Igumenaturile, orânduindu-sĕ și ómenı domneștĭ la așazările Igumenilor, de au făcut catagrafie de tóta starea Mŏnastirelor, și de orĭ ce acaret, mult puțin ce s'aŭ gasit în ființa, fața fiind și uniĭ din proiniĭ, (predecesori) cariĭ s'au gasit în țară nefugițı la parțĭ streine, împreuna fiind și vechilı din partea sfinteĭ Mitropoliĭ și a Episcopiı; cariı facênd treı catagrafiĭ le-aŭ isca-

lit proinii, ce aŭ fost mai nainte, şi ceĭ nuoĭ Igumenĭ pamênténi şi amândoĭ Vechilii şi Logofet Divanuluĭ gospod, aşazêndu-sĕ un catastih la fieşte care Mŏnastire şi altul la canţalaria domnéscă, şi altul la sfânta Mitropolie. Deci viind la sfânta Mŏnăstire am pus de aŭ tras clopotu, întrând întâiu în bisérica şi cântându-sĕ axionu, după obiçeiŭ am sarutat sfintele icóne şi poruncind a se strânge toţi robiĭ Monastiriĭ şi sateniĭ, am eşit afară din bisérica cu litie însumi, savêrşind şi o sfeştanie, adecă sfinţirea apei cu sfintele móşte ce am, cu multe féliuri de molitfe trebuinciόse dând slavă lui Dumneḑeu şi prea curatei sale Maici, a nóstra Stepâna, şi Sfântului Ierarh Nicolae, pentru schimbarea dréptei celui prea Inalt, ce ne-au scapat de atâtea patimirĭ înfricoşate, dupa sfântu psalmist ce ḑice: Trecut-am prin foc şi prin apa, şi ne-ai scos pre noi întru repaos. Şi viind aicea în sfânta Monăstire, au cetit omul domnesc, luminata cartea gospod în sobor; şi facêndu-se treĭ catagrafii, s'au gasit Monastirea desvalita, ploând pretutindenea şi zidurile mâncate şi gaurite, iar chiliile paragenite; sóbele, cosurile, feréstrile, uşile cu stalpĭ cu tot şi paturile lipsa tóte şi pline tóte pană la brâŭ de féliu de féliu de gonoiu al dobitócelor şi al ómenilor. Asémenea şi bisérica plina de paiajenĭ şi praf, şi de gonoi, necautata cu nici de unele, şi am pus silinţa întaiu la sfânta bisérică de am grijit cu céle ce i sa cuvin, ştergênd zugravéla sfinţilor de toţi paiajenii şi praful spalând şi cu apă, ca nu să cunóştea nici chipurile din vechime, şi praf, negasind obicéiu aicea ca întâiu sa ude bine cu apa carămizile şi sa scuture apoĭ sa măture, ci sa pistosise prafu pĕ tóta zugravéla bisériciĭ; nici Paraclisiar n'am gasit purtatoriu de grija curaţatului bisériciĭ şi candilinarh.

Apoi am curaţit curtea de bălegarĭu şi chiliile tóte de gunoiŭ, cum şi céle igumeneştĭ, care ştiu toţĭ, facênd sóbe şi vetre i cóşuri scoţênd afara din acoperiş, şi paturi cu rogojinĭ din nou şi ferestri i uşi pre unde aŭ trebuit, curăţind tot buclucul din sfântul locaş, dregând şi zidul unde

era surpat şi mâncat, astupând şi tóte gaurile ce erau sparte pre la plimbarı, şi alte pe dinafara gaurï; meremetisând şi acoperemêntul atât al bisériciï cum şi al chiliilor, pĕ unde nu puteam şădea de plóe, puind jghiaburï din noŭ. Asémenea şi pre afară acoperind şi meremetisând pătulele şi grajdurile i cârcıumile, facênd şi cramă cu casa din noŭ la via Drăgăşanilor a Mŏnăstiriï, cacï nu aveam unde ne pleca capul cum şi vierĭu, găsind via părasită şi astupată de răzaşıu, facênd şi lin din noŭ şi altele. Iar un loc ce aŭ fost vie de cumpĕratură a Mŏnastireï la délul Nemoıu ce era pıerdut şi părasit de 80 de anı, nu ştiu din ce pricina, că nu l'am gasit stĕpânind Monastirea, şi acum l'am scos de supt stĕpânirea celuï ce fara cuvênt îl avea, ḑicêndu'ï pana în ḑiua de asta-ḑï Caluianu, loc sterp, fară vie şi neîngradit, parasit, umblând pĕ acolo cu multă ostenéla de l'am aflat şi l'am vĕḑut, lângă via Monastireı Hurezu, despărţindu-le numaï drumu. Délul sa ḑice al sutéştilor, ıar satul Nemoiu, sud Vâlcea, alaturea cu délul Dragaşanilor unde au avut şi parinţiı meı locurı cu vi, care le şi am supt stepânire dinainte vréme.

Iar ostenélele şi lucrurile cele lipsa şi de mare trebuinţa, ce s'au facut la sfânta bisérica înlauntru şi afara, sunt acéstea: In sfântul oltar sfânta Cumnecătura, adeca sfântul trup al Domnuluı nostru Isus Hristos, ce ıaste pentru peste an, gasindu'l facut de preoţı dupa vrémı proştı şi nepedepsiţï, numaï nişte praf de câte patru cincï anı, în cincï şase hârtiı, nu sa cunoştea ce ıaste, şi aşa am facut eu de noŭ sfinte grăunţe, alése din sfântul agneţ ce am scos în sfânta şi marea Joï, şi uscându'l în sfânta Marţea cea luminata, am ales sfinte graunţe, câte ḑile într'un an, adecă 365, şi le am aşezat în douĕ cutiı, una de umblat unde ar trebui sfânta Cuminecătura, ïar alta de pastrat peste an cu pecéte, ıar acele prafurı vechï puindu-le şi scuturându-le bine în sfântul Potir, am pus pĕ preot de le-au potrivit în cıasul acela, dupa sfânta Liturghie cum era înbracat în odajdiı şi aşezându-le pĕ sfântul Preastol, am aşezat şi can-

delă neadormită, după cum scrie sfânta Scriptură şi am vědut unde am învěţat la alte sfinte locurĭ.

Am deschis şi a treĭa perdea la sfântul oltarĭu în drépta, că n'am găsit, ci numaĭ pě uşa miedĭĭ nopţiĭ, adecă în stânga, să slujia la sfânta slujbă, lucru pě dos şi atât nescris cât şi neobicĭnuit, şi am pus şi perdea, aşězând a fi treĭ perdéle dvere, adecă sfântul oltar cu treĭ uşĭ, ĭar nu cu doao. Asémenea şi la proshomidie am largit locul, unde lucréza preotu, cacĭ nu avém unde sa ne învêrtim la slujit cum şi la umivalniţa, adecă unde sa spala preotu în vrémea sfinteĭ Liturghiı; aşězat'am şi candelă la raspetie, adeca la răstignire, cu un fier de ţine treı lumanaréle, ce aprinde la polieleu şi la slavoslovie i la sfânta Liturghie; pus-am de aŭ spalat Tâmpla, unde s'au gasit ca o baniţa de praf cu păĭajenı, de când aŭ fost facuta n'au maı umblat nimenea pě sus; pus-am şi zabréle la treĭ feréstre de sus pě unde întra paserile şi porumbiı de facea cuĭburĭ la pandocrator şi prin bisérică, şi sa gaĭnăţea pětutindenea, unde am surpat tóte cuıburile şi am spălat zugrăvéla; meremetisit-am şi policandru spalându-l; cumparat-am şi facliile cele zugravite din sféşnicile céle marĭ cu tinichĭalele lor; plătit-am de am zugravit stâlpiĭ dupa de laturı, la câte patru sfintele icóne Impěrateştĭ, împreună şi pólele, cacı era tóte albe numaı lemnul, asémenea şi sféşnicile céle marĭ şi doao micĭ, adeca 4, ce le-am gasit nezugravite şi cu nişte badarae de lemne într'ênsele în loc de facliĭ, cum ştiu toţı; ıar Dumneaeı cocoana Catinca Bibésca încă în Bucureştĭ aflându-ne asupra plecariı la Monăstire mi-au şi cuvêntat spuindu-mı de acéle lemne şi de starea bisériciĭ, dupa cum am şi gasit'o; ĭar ceĭ aı curţiı şi alţiı ştiu maı bine. Facut-am şi alte 4 sféşnice purtăréţe de mâna, unul nestrămutat la Iconostas, şi treĭ în tinda bisériciĭ la icónele şi mormintele ctitorilor de acolo, a fi pentru litiile ce sânt a să face la eşirea în tinda şi afara din bisérica, la vréme de litie, când scrie la tipicon, acestea 8 sféşnice tóte zugravite; zugravit-am şi iconostasul, cu tetrapodul cel de

anafora şi de colivă, împreună şi 5 stâlpĭ ce am făcut la capetele mormênturilor ctitoreştĭ ĭarăşĭ zugraviţı; meremetisit-am şi pardoséla bisériciĭ astupând gaurile dupa intrare, ce era facute de şóreciĭ, întarind şi stranele cu piróne de fier că era deslipite de zid de cădea, după cum şi analogurile de cetit pravila bisériciĭ, li s'aŭ facut acoperemânt învêrtitoriu, captuşit pentru pastrarea cărţilor şi înlesnirea cetitorilor sfintelor slujbe, împreuna şi candele cu acoperemânt cu sticle şi cu mĕsuri de hier, ce sa numéşte fanurĭ, după ştiinţa şi iscuşenia rânduelii sfintelor Mŏnastirĭ ale Sfitagorii şi ale Chinoviilor ce am învețat. Iar în tinda bisériciı la fericiţiĭ ctitorĭ gândind a face după cum am ştiut şi am vĕdut, am râdicat pietrile mormênturilor ctitoreştı, cacĭ le-am gasit aşternute cu pardoséla bisériciı, care sa calca de picĭórele ómenılor ce întra, şi fiindu-mı mila de marmurı şi scrisórea ctitoricĭasca ce ĭaste pe dênsele, adeca pĕ mormênturı şi sfintele semne ale cinstiteı Crucĭ şi numele Domnuluı nostru Isus Hristos şi valéturile cu numele ctitorilor, ştiind şi cu câta cheltuĭala sa fac, maĭ ales la acésta vréme, nu m'au rabdat inima, ci cu multa ostenĭala am statut cheltuind vréme de le-am râdicat la mĕsura care sĕ cade, a nu se putea călca de picıóre, care după vrémĭ sa putea a sa ştérge de a nu se putea cunóşte, atât numele ctitorilor cât şi valéturile, şi socotind că deşi sânt numele lor scrise în carţĭ şi hrisóve, dar dupa vrémĭ ca o materie maı slaba pot a peri, ĭar marmurile gréle şi tarı fiind, maı anevoe să prăpadesc, ca d'abia cu câte 30 de ómenĭ am putut a le muta din loc cu parghiı, şi pĕ ḑi câte una a aşaza, 7 fiind; înca am cautat cu periergbie (curiozitate) şi în mormĕnturĭ, a nu fi vre unu întreg dupa vrémı, şi n'am gasit lucru stricat, ertaţı fiind de D-ḑeu, creḑ ca nişte ctitorĭ ce apururea se pomenesc. Incă şi cu vin şi unt din candele s'au stropit oasele, cetindu-li-se şi molitvele de ertacıune, stând neumblate de când s'au îngropat. Iar când am săvĕrşit acestea, după datoria igumenieı méle, aŭ fost la douı anĭ ai igumeniĭ, şi Episcop Eparhieĭ Rômniculuĭ în urma

s'au aşĕzat . Spălat-am şi marmurile mormênturilor după ce le-am zidit căcı nu sa cunoştea scripturile de pămêntul cel după piciórele ómenilor ce le calca, aşĕzându-le şi fiară cu candele la câte şapte mormênturile, pre care cu cheltuıala le-am şi zugravit. Făcut-am şi unsprediece cerceviale ale tuturor ferestrilor biséricii de jos, cat era numai zidit geamurile în zid, de nu sĕ maı deşchidea în véc, a să maı aerisi bisérica când se matura şi sĕ şterg paiajenii şi maĭ ales vara, facênd gémurı cu copilĭ şi cârlige de fier la tóte gémurile, ca n'am gasit nimic de acéstea care sa cuvin la o bisérica mónastiréscа. Dres-am şi stalpiı uşilor biséricii, asémenea pragurile, cum şi brósca uşiı cea cu treı druguri împreuna cu cheĭa, cacı am gasit închiḍênd cu un curm şi un lemn curmeziş din afara a uşiĭ, întarind uşile cu un vatraı de fier ce am pus stătatoriu la uşă pre care o am şi vapsit cu roşu, fiind numaı sadea lemnul. Dres-am şi pardoséla lespezilor în mijlocul biséricii, fiind plecate pıetrile; facut-am şi fiarale candelilor la icónele împĕrateştĭ împreuna cu sforile şi scripeţiı lor; zugravit-am şi cincı chipuri marı în artică — tindă, unde sa cetéşte polunoşniţa, adecă rugacıunea meḍii-noptiı şi cĭasurıle şi vecernia i utrenea la ḍile micı, cum şi orı ce parastase sau pogrebanii pentru morţı, adeca litiile cele din tóte ḍilele în sfântul şi marele post, cum şi tot-deauna peste an Vinerea séra înaintea vecernieı sau după vecernie, afară de când pe a doao ḍi ıaste polieleul sau slavoslovie, cacĭ atuncĭ slujba raposaţilor nu sa savêrşaşte. Decı acea artica au fost dupa vıémĭ amvon, şi nădindu-sĕ bisérica, au rĕmas zugravéla raıuluı şi a ıaduluı acolea înnauntru, unde sânt şi ctitoriĭ îngropaţĭ de câte 290 şi maı bine de anı, alţiı şi maı de curênd, şi fiind că obicéiu ıaste la ıad a fi satana cu draciĭ sĕĭ, ce sânt puşı la tóte pricinile de pecatele ómenilor, şi ctitorii ceĭ din urma facênd alt amvon, n'au apucat sa scóţa din artica acéle chipurı grozave cu pricinile lor, adeca ıadul, şi sa le fie zugravit în amvonul ce-l facuse; ci rĕmasase acolé, şi prostimea din locuitorı şi ţiganiı din ne-

ştiinţă, viind sa închina acolé, aprindênd şi lumânări. Deci eu neputênd suferi a vedea într'acest félhu, puind zugravu aŭ dat acea pardoséla jos în drépta şi în stănga parte, şi am zugravit patru sfinţi ce nu s'aŭ gasit zugraviţi în biséricа, dupa cum la alte sfinte Monastirĭ sa afla, care sfinţi ca unii ce sânt ai aceştii de Dumnedeŭ pazite ţarii, şi cu sfintele sale rugăciuni aparata de multe primejdiĭ, de tîlhari, de fómeţĭ, de ciume, de foc şi de robii şi de cutremure şi de venirea altor streine şi pagâne limbi, cum şi de cadérea în eresuri; iaraşĭ şi la vrémi de séceţi am vĕdut dând ploi şi cu apărare de trésnete. Aceşti marĭ sfinţĭ sa afla cu sfintele sale móşte întregi aicea în ţara Româ-nésca, cu minune şi putére Dumnedeiasca aduşi, şi cu marĭ cheltueli de fericiţii domni şi ctitorĭ. Deci pre aceşti sfinţĭ negasindu'i zugraviţĭ, şi găsind cu cuviinţa şi dreptate, am pus de s'au zugravit, adeca: sfântul Nicodim cel sfinţit şi Arhimandritul ctitorul sfintei şi Dumnedeeştii Mŏnastiri Lavrei ceĭ mari a Tismanii, unde şi eu am petrecut viaţa buna în ani şase, asémenea şi pre sfântul şi cuviosul şi de Dumnedeu purtatorul părintele nostru Grigorie Decapolitul, cel de la sfânta Monastire Bistriţa, şi sfântul prea cuviosul Parintele nostru Dimitrie cel noŭ de la Basarabov, ce sa află la sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei, şi sfânta prea cuviósa Filotea fecióra cea de la Târgul Argeşului, şi sfântul Cuviosul Kiriac Sihastru, ce mĕ aflu şi eu cu acelaşĭ nume din shima cea mare, iar cu faptele stau departe cât iaste cerĭul de pamênt. Zugravit-am şi pre Domnul şi Stĕpânul nostru spasitorul Isus Christos, désupra acestor mari sfinti prea cuvioşi, cu candela neadormita désupra; pus-am şi faclii la pururea pomeniţii ctitori; ĭar la Banu Preda ctitoru, ce aŭ fost şi Caimacam al Craioveĭ, când am desgropat cinstitele óse, am pus désupra óselor doao caramizi marĭ, scrise atât numele ctitorului şi vălétul acestui an, cum şi cine l'aŭ desgropat; iar pĭatra mormêntuluĭ nu o am găsit drept pre trup pusa, ci de la jumătatea trupului la vale spre picióre, cum aŭ fost aşezata,

ĭar adâncimea gropiĭ au fost de un stânjin lângă temelia ziduluĭ biséricei, în artica din mijloc, cum întri în stânga la feréstră în biséricä. Pus-am de am zugravit şi hramu sfinteĭ Mŏnastirĭ, ce ĭaste cel întru sfinţĭ Parintele nostru Nicolae, Arhiepiscopul de la Mira-Lichieĭ, facĕtorĭuluĭ de minunĭ, din afara amvonuluĭ, cacĭ nu era; ci numaĭ înnăuntrul amvonului désupra uşiĭ vechı şi mânjit, după cum să véde. Făcut-am şi deasupra porţiı Mônăstiriĭ, sfântul hram în picióre, facêndu'ĭ loc în zid şi acoperemânt désupra în căpriorĭ şindrilit, cu scrisóre de desuptul sfintelor sale picióre, din ce ḍile de Domnĭ şi Mitropolit s'aŭ zugravit şi cu ale cuı ostenéle şi în ce igumenie, puind şi lipind de desupt o scăndura mare, cacĭ de când au fost Mŏnastirea focul portariuluĭ şi şĕdérea ıarna şi vara tot în pórta l'am gasit facêndu-sĕ, şi greu le era la orı ce portar să întîmpla a fi, înghĭeţând de frig, şi una de mila lor, alta afuma şi sfântul Chip al Ierarhuluı Nicolae, am pus de aŭ facut casa cu ce-ĭ trebue a fi pentru portarıu, şi a avea şi unde sa se adapostésca din ceĭ saracĭ şi golı robĭ şi saténı care vin pentru ale Monăstirı şi ale lor trebı la Igumenı şi la biséricа. Iar slujbele sfinteı bisérici ce sĕ savĕrşesc cu 6 Parinţı ce ı-am agonisit dintr'alte părţı, cacı aicea n'am gasit nicı unul, sânt acéstea dupa învețatura ce de mic din sfintele Scripturĭ şi din tipicul Sfântuluĭ Savve şi a altor sfinţı, aşezĕmânt biséricii şi legii chreştineştĭ ceĭ date de Domnul nostru Isus Christos prin sfinţiĭ sĕĭ Ucenicı şi Apostolı, şi prin sfinţiı parinţı aşĕzate, am învĕţat; şi după cum pĕ unde am crescut am deprins veḍênd şi pedepsindu-mĕ în lungă vréme întru acéstea, s'au facut ca o fire şi obicéiu, poftind apururea de ar fi prin putinţă cu ajutorıul luı Dumneḍeu, a fi tot-déuna întru acéstea, după cum sânt legate de la sfântul Botez.

C. E.

(Va urma).

www.dacoromanica.ro

DONAȚIUNI.

P. S. Episcop al Romanului prin adresa No. 277 din 25 Maiu, relatéza ca Prea Cucernicul Protoiereu al județului Bacau prin raportul No. 505 din 22 Maiu a supus la cunoștința P. S. Sale ca persónele insemnate mai jos au oferit bisericilor din satele: Plop și Lapoș din comuna Darmanescii și Larga din comuna Dofteana, urmetórele objecte specificate în dreptul fie-caria, și anume:

1. Domnul Mihalache Antimiu, din comuna Dofteana, a daruit Bisericei din satul Larga: un rînd vestminte preoțesci, o icónă „Maica Domnului", o cadelnița și altele, tote in valóre de 354 lei.
2. Domnul N. Lazarescu, idem, un dulap aceliași biserici, în valóre de 25 lei.
3. Enoriașii aceliași biserici, au contribuit cu suma de 129 leĭ 50 bani, pe lânga suma de 100 lei de la Primarie, cu care s'au procurat bisericei, Mineele de Némț și o cadelnița.
4. Enoriașii din satul Plop, au oferit bisericei lor parohiale: un rînd vestminte preoțesci în valóre de 156 lei.
5. Domnul Gheorghie Cojocariu și Sp. Mahu, din satul Plop, au oferit bisericei: o icóna Maica Domnului și o cadelnița, în valóre de 120 lei, și cel de al doilea: o cadelnița în valóre de 6 lei.
6. Enoriașii satului Lapoș au oferit bisericei lor un rînd vestminte preoțesci în valóre de 156 lei, și
7. Domnii: Gheorghie Mocanu, D. Antalaș, Theodor Floreanu și Sp. Floreanu, din satul Lapoș, au oferit bisericei respective Liturghia și Mo itfelnicul aparute în tipografia „Carților Bisericesci", legate bine, ambele în valóre de 35 lei.

Acestea sa publica spre cunoștința și îndemnul altora, aducêndu-li-se tot de odata mulțumiri publice pentru 'asemenea fapte chreștinești.

Domnul Ilie Nedelcovici, comerciant, din orașul Ploesci oferind sântele Vase complecte în valóre de 90 lei, bisericeĭ cu hramul „Adormirea Maicei Domnului", din comuna Andrașeșci județul Ialomița, i se aduc mulțumiri piosului donator pentru asemenea laudabila fapta.